

Altres procediments

Procediments especials

Teresa Armenta Deu

PID_00198163

Índex

Introducció.....	7
Objectius.....	8
1. Especialitats del procediment abreujat. El judici de faltes.....	9
1.1. Procediment abreujat	9
1.1.1. El procediment abreujat en la reforma operada per la Llei 38/2002, de 24 d'octubre	9
1.1.2. El procediment abreujat	9
1.2. Actuacions de la policia i del ministeri fiscal	10
1.2.1. Diligències prèvies	11
1.2.2. Preparació del judici oral o judici d'acusació	12
1.2.3. Judici oral i sentència	14
1.3. El judici de faltes	18
1.3.1. Parts. Les especialitats de l'assistència lletrada. Absència de l'imputat	19
1.3.2. Presència del ministeri fiscal	20
1.3.3. Tramitació: dues possibles vies processals	20
1.3.4. Citacions i assenyalaments	21
1.3.5. Vista, sentència i execució	22
1.3.6. Recursos	22
2. Procediments especials (I).....	23
2.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002	23
2.2. Naturalesa jurídica	23
2.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid	23
2.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia	25
2.5. Desenvolupament del procediment	25
2.5.1. Actuacions de la policia	26
2.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia	27
2.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal	28
2.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista	30
2.5.5. Judici oral	31
2.5.6. La sentència i la seva impugnació	32

2.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid	32
2.6. El reconeixement de fets com a via per a aplicar la reducció d'un terç en la pena en el procediment abreujat i la conversió en enjudiciament ràpid	35
3. Procediments especials (II)	37
3.1. El procediment davant el tribunal del jurat	37
3.1.1. Composició i funcions del tribunal del jurat	37
3.1.2. Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació	37
3.1.3. Competència del tribunal del jurat	38
3.1.4. Àmbit territorial	39
3.2. El procediment de menors	45
3.2.1. Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors	45
3.2.2. Procediment	46
4. Procediments especials (III)	52
4.1. Procediment penal contra diputat o senador en Corts	52
4.2. Procediment contra jutges, magistrats i fiscals	52
4.2.1. Competència	53
4.2.2. Iniciació	53
4.2.3. Suspensió del jutge o magistrat	53
4.3. Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars	53
4.4. Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació	55
4.5. El procediment d' <i>habeas corpus</i>	56
4.5.1. Competència (article 2 LOHC)	57
4.5.2. Legitimació activa (article 3 LOHC)	57
4.5.3. Procediment	57
4.6. Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels	58
4.7. Especialitats processals en els estats d'excepció i setge	59
5. El Tribunal Penal Internacional	60
5.1. L'Estatut de Roma i el Tribunal Penal Internacional	60
5.2. L'accés al Tribunal Penal Internacional	62
5.3. Composició del Tribunal Penal Internacional (part IV, art. 34 a 49)	62
5.4. Òrgans del Tribunal Penal Internacional	63
5.5. Principis i regles d'actuació de Dret penal i processal penal	63
5.6. Procediment davant el Tribunal Penal Internacional	65
Resum	69

Activitats	71
Exercicis d'autoavaluació	71
Solucionari	72
Abreviatures	73
Glossari	74
Bibliografia	75

Introducció

Una vegada s'ha estudiat la dinàmica del procés penal, prestant atenció diferenciada al procés ordinari per delictes greus i al procediment abreujat (sense deixar de banda, quan era necessari, el procés per a l'enjudiciament ràpid per a determinats delictes) es considera adequat un repàs, necessàriament resumit, dels principals processos especials que hi ha en l'ordenament jurídic espanyol.

En aquest mòdul, a banda d'un breu repàs al procediment abreujat, s'analitzen els processos penals especials següents: els anomenats **judicis ràpids**, els **judicis de faltes** (tots dos modificats substancialment per les Llei orgànica 8/2002 i ordinària 38/2002); el procediment davant el **Tribunal del Jurat**; el procediment penal contra **diputats i senadors**; el procediment contra **jutges, magistrats i fiscals**; el procediment per **injúries i calúmnies contra particulars**; el procediment per **delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o altres mitjans de publicació**; el procediment d'*habeas corpus*; els procediments en **matèria terrorista i bandes armades i el procés de menors**.

Els procediments especials, com es pot apreciar a partir de la seva simple enumeració, estan concebuts per a l'enjudiciament de determinats delictes, o bé per a l'enjudiciament de determinades persones segons els seus càrrecs (diputats, senadors, jutges i magistrats, etc.), o bé de les seves condicions personals (menors). El criteri ordinari d'atribució de la competència, i especialment el de la determinació del procediment (la gravetat de la pena), cedeix, en aquests casos, a favor d'altres criteris.

Com es veurà al llarg del mòdul, en alguns casos es pot parlar de veritables procediments especials, i en altres casos es tracta només d'adequacions o especialitats processals o procedimentals respecte dels processos ordinaris.

Amb l'estudi d'aquest mòdul es preveu d'analitzar el dret processal penal vigent.

Val la pena insistir, una vegada més en la necessitat, per tal d'assolir una visió panoràmica completa de la matèria, de consultar constantment els textos legislatius i de completar l'estudi amb algun dels manuals a l'ús. Per descomptat, els temes més complexos o, perquè no, apassionants, es poden ampliar a partir de la consulta de la jurisprudència i de la bibliografia especialitzada assenyalada en cadascun dels mòduls.

Objectius

En aquest present mòdul es poden distingir dos grans grups d'objectius:

- 1.** D'una banda, i en relació amb el procediment abreujat, els anomenats *judicis ràpids*, i el judici de faltes,
 - Conèixer l'àmbit d'aplicació d'aquests processos i la seva dinàmica.
 - Familiaritzar-se amb els principals problemes de caràcter processal que es poden suscitar en l'aplicació pràctica de la nova legislació.
 - Comprendre els avantatges i els inconvenients d'una justícia amb vocació "acceleradora".

- 2.** En relació amb la resta de processos especials i especialitats procedimentals enumerats a la introducció, l'objectiu principal és donar a conèixer a l'estudiant la seva existència i els seus aspectes més rellevants o característics. No es pretén, en aquest sentit, que l'estudiant adquireixi un coneixement profund d'aquests temes, però sí que en disposi d'un coneixement elemental.

1. Especialitats del procediment abreujat. El judici de faltes

1.1. Procediment abreujat

1.1.1. El procediment abreujat en la reforma operada per la Llei 38/2002, de 24 d'octubre

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002, de 24 d'octubre, de reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes, i de modificació del procediment abreujat, assenyalava que raons d'urgència han obligat a escometre aquesta reforma parcial amb anterioritat a una altra que hagués de comprendre tota la llei processal penal.

La idea-guia de la reforma parcial, en termes generals, ha consistit a accelerar la resposta penal salvaguardant les garanties essencials. En altres termes, procurar un joc adequat del denominat *check and balance* (pesos i contrapesos).

1.1.2. El procediment abreujat

Àmbit d'aplicació

El procediment abreujat s'aplica als delictes castigats amb pena privativa de llibertat no superior a nou anys o bé amb qualsevol altres penes de naturalesa diferent, tant si són úniques, com conjuntes o alternatives, sigui quina sigui la seva quantia i durada¹.

⁽¹⁾Article 757 LECrim.

La instrucció correspon als jutges d'instrucció (o als jutges centrals d'instrucció quan es tracta dels delictes previstos en l'article 65 LOPJ).

L'enjudiciament s'atribueix, depenent de la pena sol·licitada, als jutges penals o a l'Audiència Provincial segons si la pena és de zero a cinc anys o de cinc a nou anys.

Si es tracta dels delictes previstos en l'article 65 LOPJ, l'enjudiciament s'atribueix als jutges centrals penal o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional.

Vegeu també

Vegeu sobre el que es va dir quan vam tractar sobre la competència objectiva sobre la pena.

Vegeu també

Vegeu el mòdul "Subjectes i objecte del procés penal. Jurisdicció, competència, parts i objecte" en allò relatiu a la competència objectiva sobre la matèria.

Fases del procediment (síntesi)

Com ja s'ha avançat, la reforma de la LECrim de 2002 va millorar notablement la sistemàtica del procediment abreujat. Seguint el fil del seu desenvolupament temporal, aquest s'estructura a partir d'unes disposicions generals de la manera següent:

- Possibles actuacions de la policia i del ministeri fiscal.
- Diligències prèvies.
- Preparació del judici oral; judici oral i sentència.
- Impugnació de la sentència.
- Execució de la sentència.

Aquest *iter* serveix de fil conductor a l'exposició del seu desenvolupament.

Disposicions generals

Els articles 757 a 768 LECrim regulen de manera expressa i ordenada tota una sèrie d'actuacions, ja incorporades amb un mètode molt escàs en la reforma de 1988 i en la de 1992 o que figuraven en altres textos legals:

a) Una atenció especial cap a la víctima (ofès o perjudicat), que ha de ser instruït pel secretari judicial dels drets que li assisteixen d'acord amb els articles 109 i 110 LECrim, de la possibilitat i el procediment per a sol·licitar els ajuts que li podrien correspondre d'acord amb la legislació vigent, i que es pot mostrar part sense necessitat de presentar querella².

⁽²⁾Article 761 LECrim.

b) Separar en dos preceptes la regulació de les mesures cautelars de caràcter personal i les de caràcter patrimonial³.

⁽³⁾Article 763 i. 764 LECrim, respectivament.

c) Reiterar la necessitat d'assistència lletrada des de la detenció o des que de les actuacions resulti una imputació⁴, i també l'absència de necessitats de postulació fins al tràmit d'obertura del judici oral, (serà l'advocat qui haurà d'assenyalar el domicili a l'efecte de notificacions i assenyalaments)⁵.

⁽⁴⁾Article 767 LECrim.

⁽⁵⁾Article 768 LECrim.

A aquestes, s'hi afegeix el canvi substancial del recurs contra resolucions interlocutòries, que després del fracàs de la queixa incorporada el 1988, se substitueix pel recurs d'apel·lació, tal com hem vist en la lliçó anterior⁶.

⁽⁶⁾Article 766 LECrim.

1.2. Actuacions de la policia i del ministeri fiscal

L'article 770 LECrim faculta la policia per a requerir la presència del facultatiu o personal sanitari; acompanyar l'acta de constància amb fotografies o qualsevol altre suport magnètic o de reproducció de la imatge; recollir i custodiar els

efectes i instruments; retirar el cadàver de la via pública; prendre les dades de les persones que estiguin en el lloc dels fets; o intervenir el vehicle i retenir el permís de circulació.

En l'article 771 LECrim, d'altra banda, es reitera la necessitat d'informar la víctima⁷ del seu dret a l'assistència jurídica gratuïta i a la comparèixer, tot advertint que si no compareix el ministeri fiscal exercitarà l'acció civil derivada de delictes. També s'informarà l'imputat, i també el perjudicat, de la manera més comprensible, de quins són els fets que se li atribueixen i els drets que l'assisteixen.

El MF ha d'intervenir, informat pel secretari judicial, tan aviat com el jutge ordeni la incoació del procediment, en totes les actuacions⁸.

Li correspon l'impuls i simplificació del procés, seguir les instruccions del Fiscal General de l'Estat pel que fa a l'exercici de l'acusació (escrit d'acusació, sol·licitud obertura judici oral), sobreseïment o remissió al tribunal del jurat⁹.

Mentre no existeixi un procediment judicial sobre els mateixos fets¹⁰, si té notícia d'un fet aparentment delictiu, directament o perquè se li presenta una denúncia o atestat, l'ha de practicar o ha d'ordenar practicar a la policia judicial les diligències que estimi pertinents. Si estima que no constitueix delictes, l'ha d'arxivar i ho comunicarà al denunciant perquè reiteri la seva denúncia davant del jutge. Altrament, ha d'instar al jutge d'instrucció la incoació de procediment que correspongui, ha de remetre les actuacions i ha de posar a la seva disposició el detingut. El MF pot fer comparèixer davant seu qualsevol persona per prendre-li declaració¹¹.

1.2.1. Diligències prèvies

L'article 775 LECrim preveu la necessitat –innata a la vigència del principi acusatori i al dret de defensa– que en la primera declaració s'informi sobre la condició d'imputat i els fets que se li atribueixen. A més, el secretari ha d'haver-li informat dels seus drets, i també sol·licitat la seva identificació i dades per a la seva localització, amb advertiment dels efectes de la notificació pel que fa a la possibilitat de judici en absència¹². També es formula en el precepte de manera expressa el dret a l'entrevista prèvia amb l'advocat, abans de declarar davant el jutge d'instrucció, excepte incomunicació¹³.

D'altra banda, l'article 776 LECrim respecte a l'ofès o perjudicat pel delictes, mana que, encara que hi hagi risc de reiteració, s'efectuï l'ofertament d'accions, tot i que ja ho hagi pogut haver fet la policia¹⁴.

⁽⁷⁾Oferiment d'accions: articles 109 i 110 LECrim.

Dret de l'imputat

Segons l'article 520.2 LECrim a l'imputat l'assisteix una sèrie de drets: guardar silenci; no declarar contra si mateix; assistència lletrada, i assistència d'interpret.

⁽⁸⁾Art. 773.1.IV LECrim.

⁽⁹⁾Art. 780 LECrim
Art. 773.1.II i III LECrim.

⁽¹⁰⁾Art. 773.2.III LECrim.

⁽¹¹⁾Art. 773.2.I y II LECrim.

⁽¹²⁾Article 786.1.II LECrim.

⁽¹³⁾Article 527 c) LECrim.

⁽¹⁴⁾Article 776 LECrim.

Article 778 LECrim

Aquest article preveu una sèrie de singularitats quant al contingut d'algunes diligències d'investigació, dirigides a obtenir una celeritat més gran: que l'informe pericial pugui ser prestat per un sol perit, o que no resulti en tot cas preceptiva la realització d'una autòpsia.

La reforma recalca de manera especial la possibilitat de celebrar prova anticipada¹⁵, i també la necessitat que es documenti en suport apte per a l'enregistrament i reproducció del so i de la imatge o per acta autoritzada pel secretari judicial, recordant també que ha de ser reproduïda en el judici oral d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 730 LECrim.

(15) Article 777.2 LECrim.

Aquest interès legal es torna a posar de manifest a l'hora de formular l'escrit d'acusació, quan se sol·liciti la prova anticipada que no es pugui portar a terme durant les sessions¹⁶.

(16) Article 781.1.III LECrim.

La instrucció finalitza sense cap modificació, i es dicta interlocutòria amb algun dels següents continguts:

- 1) Sobreseure el procés, o bé perquè s'estima que el fet investigat no és constitutiu de delictes, o bé amb caràcter provisional, si no hi ha autor conegut. Aquesta resolució haurà de comunicar-se a les víctimes, encara que no fossin part.
- 2) Ordenar que les actuacions se substanciïn per la via del judici de faltes, o remetre-les a la jurisdicció militar o al procediment de responsabilitat de menors.
- 3) Ordenar que el procediment segueixi endavant pels tràmits del procediment abreujat, cas en què la interlocutòria determinarà els fets punibles i identificarà la persona a qui s'imputen, a la qual caldrà haver pres prèviament declaració.

Aquesta interlocutòria és recurrible, en reforma i apel·lació. Si no hi hagués membre del ministeri fiscal constituït al jutjat ni les parts haguessin interposat recurs, es remetran les diligències al fiscal de l'audiència, el qual, dins dels tres dies següents a la seva recepció, les tornarà al jutjat¹⁷ amb l'escrit d'interposició del recurs o amb la fórmula de "vist" –amb què dóna a entendre que no recorre.

(17) Article 779.2 LECrim.

1.2.2. Preparació del judici oral o judici d'acusació

Aquesta fase del procés s'inicia mitjançant el trasllat de les diligències al ministeri fiscal i a les parts que han comparegut, per deu dies perquè formulin acusació, sol·licitin el sobreseïment o, excepcionalment, instin la pràctica de les diligències complementàries que siguin indispensables. Si la sol·licitud d'aquestes diligències d'investigació addicionals prové del ministeri fiscal, tindrà caràcter vinculant per al jutge; si van ser instades per qualsevol altra part acusadora, el jutge decidirà discrecionalment.

L'escrit d'acusació s'ha d'acomodar al que hi ha disposat en l'article 781 LECrim:

a) Se sol·licitarà l'obertura del judici oral, s'identificaran les persones i extrems de l'article 650 LECrim, es proposarà la pràctica de proves i se sol·licitarà, si escau, practicar de manera anticipada algunes proves.

b) Es podrà demanar l'adopció o modificació de les mesures adoptades en la instrucció, personals i reals, d'acord amb els articles 763, 764 i 765 LECrim.

El ministeri fiscal i les parts acusadores que han comparegut poden sol·licitar la prorroga del termini de presentació de l'escrit d'acusació per deu dies més. Si passats aquests deu dies el ministeri fiscal no ha presentat el seu escrit, el jutge d'instrucció requerirà al superior jeràrquic perquè en deu dies més el presenti, donant raó de la seva falta de presentació en termini.

Si el ministeri fiscal i l'acusador sol·liciten el sobreseïment, el jutge ho ha d'acordar excepte en els casos de l'article 20.1er., 2on., 3er., 5è. i 6è. CP, ja que en aquests casos s'haurà de celebrar el judici oral, a l'efecte d'imposar mesures de seguretat i de resoldre sobre la responsabilitat civil.

En el cas en què el sobreseïment es demani pel ministeri fiscal, si és l'únic acusador, el jutge pot oferir accions als perjudicats que no han comparegut i també podrà remetre la causa al superior jeràrquic del ministeri fiscal, en tots dos casos perquè acudeixin a sostenir l'acció penal.

El jutge ha d'obrir el judici oral tret que concorri alguna de les causes que li hagin permès fer el sobreseïment del procés des del començament. En acordar l'obertura del judici oral, el jutge resoldrà sobre la situació personal i les mesures reals. Segons l'article 783.3 de la LECrim aquesta interlocutòria d'obertura del judici oral no és pot recórrer.

Quan el jutge d'instrucció decreti l'obertura del judici oral sol o a instàncies del MF o de l'acusació particular, el secretari judicial ha de donar de nou trasllat a qui hagi sol·licitat el sobreseïment per tres dies perquè formuli escrit d'acusació, llevat que hi hagi renunciat¹⁸.

Obert el judici oral, el secretari judicial ha de citar a termini l'imputat amb lliurament de còpia dels escrits d'acusació perquè en el termini de tres dies comparegui amb advocat i procurador. Transcorregut aquest termini, el secretari judicial ha de donar trasllat dels escrits d'acusació perquè formulin l'escrit de defensa en el termini de deu dies.

Si no es presentés l'escrit de defensa s'entén que l'imputat s'oposa a l'acusació, però ja no podrà proposar prova fins a l'inici de les sessions del judici oral.

Sobreseïment

Hi ha causes per les quals es pot sobreseure el procés: que no hi ha indicis racionals de criminalitat o constitutius de delictes.

⁽¹⁸⁾Art. 783.1.II LECrim.

L'escrit de defensa ha de contenir extrems equivalents als del d'acusació¹⁹.

(19) Article 784 LECrim.

Presentat l'escrit de defensa, o transcorregut el termini per a fer-ho, es donarà trasllat de les actuacions a l'òrgan jurisdiccional competent per a la fase d'enjudiciament (el jutge penal o l'Audiència Provincial) i s'emplaçaran les parts davant ell.

Finalment, si obert el judici oral l'acusat està en parador desconegut, s'haurà de dictar requisitòria per a la seva crida i recerca²⁰.

(20) Article 784.4 LECrim.

1.2.3. Judici oral i sentència

El judici s'inicia amb la lectura dels escrits d'acusació i defensa. El seguirà, eventualment, el torn d'intervencions, destinat a examinar l'eventual falta de competència de l'òrgan jurisdiccional, l'eventual al·legació de vulneració de drets fonamentals, o l'existència d'articles de pronunciament previ, de causes de suspensió o de motius de nul·litat i l'examen de les proves proposades, que serà resolt pel jutge mitjançant interlocutòria que no es podrà recórrer²¹. Solucionat l'anterior, l'essència del judici consistirà en la pràctica de les proves admeses.

1) El règim legal de la contradicció

(21) Article 786.2 LECrim.

Es preveu en l'article 788. 3 i 4 LECrim en relació amb l'article 789. 3 LECrim.

En aquesta matèria es posa en relleu la incidència de la doctrina de l'objecte del procés i dels seus elements delimitadors, en relació amb els temes que li serveixen de referència:

- La congruència penal.
- La litispendència i la cosa jutjada.
- La contradicció.

La necessitat de procurar el difícil equilibri que exigeix la salvaguarda de l'interès públic en la persecució penal, la necessària imparcialitat de l'òrgan enjudiciador i l'exigència de contradicció entre les posicions acusadores i acusades, ha estat articulada en el procés abreujat per mitjà dels preceptes esmentats, d'acord amb els quals:

a) Acabada la pràctica de la prova, el jutge o president del tribunal requerirà a l'acusació o a la defensa perquè:

- es manifestin si ratifiquen o modifiquen les conclusions dels escrits presentats inicialment, i

- perquè exposin oralment el que estimin procedent sobre la valoració de la prova i la qualificació dels fets.

El requeriment es pot estendre a sol·licitar del ministeri fiscal i dels lletrats un aclariment més gran de fets concrets de la prova i la valoració jurídica dels fets, sotmetent-los a debat una o diverses preguntes sobre punts determinats (art. 788.3 LECrim).

b) Si arran d'aquest requeriment o per qualsevol altra circumstància, l'acusació en les conclusions definitives:

- canvia la tipificació penal dels fets, o
- aprecia un major grau de participació o d'execució o circumstàncies d'agreujament de la pena.

És a dir, no modifica l'objecte del procés, però sí elements substancials entorn dels quals s'ha estructurat la contradicció i defensa, el tribunal podrà concedir un ajornament de les sessions fins al límit de deu dies, a petició de la defensa, perquè pugui preparar les seves al·legacions i aportar, si escau, nous elements probatoris. Després de la pràctica de nova prova, les parts acusadores podran modificar, al seu torn, les seves conclusions definitives²².

Es pretén cohonestar, d'aquesta manera, dos problemes de singular rellevància.

⁽²²⁾Article 788.4 LECrim.

- D'una banda, no es poden tancar els ulls a les eventuais modificacions que de la pràctica de la prova es poguessin deduir entorn de la tipificació penal dels fets o el grau de participació o d'execució o les circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal. I per això es concedeix al tribunal la facultat de sol·licitar als acusadors que il·lustrin els fets concrets objecte de la prova –mai d'altres que sí que variarien l'objecte del procés– i la valoració jurídica d'aquells.
- D'altra banda, tanmateix, no es poden obviar les exigències de la contradicció i del dret de defensa: amb les alteracions anteriorment descrites no es modifica en sentit propi l'objecte del procés, ja que aquest objecte no es veu afectat com a tal per una variació que canviï la tipificació penal o aprecii un major grau de participació o execució o de circumstàncies d'agreujament de la pena. Tanmateix, si s'efectuessin sense més ni més es vulneraria el dret de defensa i de contradicció que assisteix l'acusat. I per això aquests canvis estan subjectes a activitat contradictòria per part de la defensa, que ha de poder preparar les seves al·legacions i aportar, si escau, nous elements probatoris (de descàrrec).

Ha de quedar clar en tot cas que els fets no poden ser variats: aquesta prohibició d'alterar els fets no respon a les exigències de defensa i contradicció, sinó a les exigències del principi acusatori, que es veuria conculcat si es permetés una alteració al terme del procés dels fets que constitueixen el seu objecte. Al con-

trari, condemnar per delictes diferents o apreciar un major grau de participació, execució, sense plantejar-lo prèviament a la defensa, conculcaria el principi de contradicció i el dret de defensa, però no fregaria ni tan sols el principi acusatori, ja que aquests elements no constitueixen cap acusació.

2) El règim legal de la correlació entre acusació i sentència (la congruència penal)

L'article 789 LECrim prescriu que la sentència no podrà imposar pena més greu de la sol·licitada per les acusacions, ni condemnar per delictes diferents quan la variació representi diversitat de bé jurídic protegit o mutació substancial del fet jutjat, tret que s'hagi assumit el plantejament exposat prèviament pel jutge o tribunal dins el tràmit previst en l'article 788.3 LECrim.

La congruència cényeix la resolució de l'enjudiciador a l'objectiu del procés, segons els elements que delimitin aquest objecte a partir d'un determinat moment. Dit d'una altra manera, el jutge o tribunal no poden anar més enllà dels fets delimitats en els escrits de qualificacions (principi acusatori), ja que aquests fets són els que fixen els límits de l'objecte del procés penal. Seria incongruent una sentència que condemnés una persona diferent de la que va ser acusada, o que condemnés l'acusat per uns fets diferents a aquells que van ser objecte del judici.

Ara bé, al costat d'aquest criteri fonamental i inamovible, s'han de prendre en consideració altres qüestions: la forma externa²³ i la incidència del dret de defensa i del principi de contradicció. En aquest context és on s'ha de situar una correcta hermenèutica de l'article 789.3 LECrim. En aquest apartat no s'assenyalen els límits de la resolució perquè resulti congruent. D'això se n'encarrega la vigència del principi acusatori i els elements delimitatius tan repetits de l'objecte del procés (objectius i subjectius). L'article 789.3 assenyala, més aviat, que la sentència no pot imposar una pena més greu de les sol·licitades per les parts o condemnar per delictes diferents que comporti un bé jurídic protegit o una mutació substancial del fet jutjat, sense abans haver fet ús del tràmit contradictori de l'article 788.3 (i 4 al meu entendre) i que algun acusador hagi assumit aquest plantejament.

⁽²³⁾ Apartat 2 de l'article 788 LECrim.

I, fins i tot, cal posar de manifest la inconveniència de la solució legal en un punt. En efecte, mentre el tribunal no alteri els fets, no hi ha d'haver inconvenient, si es respecten els drets de defensa i contradicció, que, després d'actuar segons el que es disposa en l'article 788.3 i 4, dicti una sentència en la qual ofereixi una qualificació diferent a la inicialment debatuda en el judici, o aprecii un grau de participació o execució també diferents. Però el que de cap manera s'hauria d'admetre, es procedís com es procedís, és que el tribunal portés a terme en la sentència una mutació substancial del fet jutjat, ja que això sí que altera per complet l'objecte del procés.

Recursos contra resolucions interlocutòries i impugnació de la sentència

1) Recursos contra resolucions interlocutòries

L'article 766 de la LECrim estableix que contra les interlocutòries del jutge d'instrucció i del jutge del penal que no estiguin exceptuades del recurs podran exercitar-se el de reforma i, si no fos estimat, el d'apel·lació. Llevat que la llei disposi una altra cosa, els recursos de reforma i apel·lació no suspendran el curs del procediment.

Dit d'una altra manera: contra les resolucions interlocutòries pròpiament dites, només serà possible el recurs davant del mateix òrgan judicial que va dictar la resolució i el d'apel·lació davant de l'òrgan superior, cosa que converteix l'apel·lació en la manera ordinària d'impugnació de resolucions interlocutòries, si bé se'n recupera el caràcter general no suspensiu en consideració a una major celeritat i evitar que els recursos siguin usats amb ànim dilatori.

Per a interposar el recurs d'apel·lació no és preceptiu interposar prèviament el recurs de reforma.

La tramitació d'aquest recurs d'apel·lació es descriu amb detall en els apartats 3 a 5 de l'article 766 de la LECrim.

2) Recursos contra sentències definitives

L'article 790 de la LECrim manté la mateixa essència i estructura que l'article 795 de la LECrim, si bé exigeix que el domicili per a notificacions sigui al lloc on tingui la seu l'audiència provincial.

Segons l'article 791.1 de la LECrim, no serà preceptiva la celebració de vista en el recurs d'apel·lació, llevat que s'hagi admès la pràctica de prova, o quan d'ofici o a petició de part, el tribunal estimi que es necessita per a formar correctament una convicció fonamentada.

Una lectura constitucional de l'article 791.1 de la LECrim ha de conduir l'audiència provincial a "estimar que la celebració de la vista és necessària per a la correcta formació d'una convicció fonamentada" quan l'índole de les proves fa exigible la immediatesa i la contradicció davant de l'òrgan *ad quem*.

La nova regulació del recurs d'apel·lació que exigeix la disposició final segona de la Llei orgànica de reforma de la LOPJ haurà de tenir present aquesta doctrina.

1.3. El judici de faltes

La persecució dels il·límits penals tipificats com a falta ha estat objecte de modificació legal per mitjà de la LO 38/2002, de 24 d'octubre, de reforma parcial de la Llei d'Enjudiciament Criminal, objecte, al seu torn, de petites reformes parcials en la LO 15/2003, de 25 de novembre, de reforma del Codi penal.

El que abans constituïa un únic procediment les notes característiques del qual eren la simplificació, la celeritat i l'absència d'una fase d'instrucció prèvia al judici, conserva en bona mesura aquestes notes, però es configura en la Reforma parcial de la LECrim mitjançant una doble via de desenvolupament procedimental:

1) La primera via és la prevista en l'article 962 LECrim, per a tres tipus específics de faltes, les dels articles 617 i 620 CP (maltractaments i vexacions, substancialment) en tot cas, i la falta de l'article 623.1 CP (furt) només quan sigui flagrant. Cal, a més, que concorrin els requisits de l'article 963 LECrim, això és, que el jutge consideri convenient l'enjudiciament immediat i que l'assumpte correspongui al jutjat de guàrdia en atenció a les normes de competència i de repartiment.

També es tenen en compte aquí totes aquelles faltes no referides en el supòsit anterior (les restants del CP) quan es presentin les circumstàncies següents:

- a) Que el procediment s'hagi iniciat per denúncia presentada directament per l'ofès davant l'òrgan jurisdiccional.
- b) Que el denunciat estigui identificat.
- c) Que sigui possible citar totes les persones perquè concorrin mentre duri el servei de guàrdia.
- d) Que concorrin les circumstàncies de l'article 963 LECrim, és a dir, que el jutge decideixi la celebració del judici valorant les circumstàncies i que la falta sigui de la competència de l'òrgan jurisdiccional segons les normes de competència i repartiment.

2) La segona, acull el procediment aplicable a tots aquells casos que diverses circumstàncies impedeixen acudir a qualsevol dels dos indicats prèviament. Aquests, al seu torn, se subdivideixen en dues variants:

- a) Quan la competència correspon a un altre jutjat.
- b) Quan la competència per a l'enjudiciament correspon al mateix jutjat.

3) És possible, finalment, una nova via d'accés al judici de faltes, quan al si d'un procediment abreuja el jutge de guàrdia reputi falta el fet que hagi donat lloc a la formació de les diligències prèvies. En aquest supòsit, l'article 798.2.1r. *in fine* LECrim remet a la tramitació de l'article 963 LECrim, o el que és el mateix, a l'enjudiciament ràpid de faltes.

1.3.1. Parts. Les especialitats de l'assistència lletrada. Absència de l'imputat

La legislació anterior no exigia que les parts acudissin representades per procurador ni assistides per lletrat²⁴. Malgrat això, era freqüent que quan alguna acudia amb advocat, les restants sol·licitessin ser equiparats i demanessin que se'ls nomenés lletrat fins i tot d'ofici. La Llei 38/2002, de 24 d'octubre, de reforma de la LECrim recull aquesta pràctica, de manera que sense que es pugui afirmar que imposa l'assistència lletrada en termes semblants als del procediment abreuja, preveu el nomenament fins i tot d'ofici quan alguna de les parts comparegui amb assistència tècnica lletrada.

⁽²⁴⁾ Article 962. I i 969. I ALECrím.

Amb aquest efecte, assenyalava que tant l'ofès com el perjudicat han de ser informats del seu dret a nomenar advocat o instar el nomenament d'advocat d'ofici (art. 962,1 remetent a l'article 771.1r., tots de la LECrim). Quant al denunciat, l'article 771.2 LECrim prescriu el mateix dret referent al lletrat defensor. Posteriorment, l'article 963.2 LECrim reitera que, d'acord amb l'article 118 i 121 LECrim, si alguna de les parts volgués ser assistida d'advocat d'ofici, es procedirà a la seva immediata designació.

Quant a l'absència del denunciat, constitueix junt amb els procediments en els quals es persegueixi delictes castigats amb pena de fins a dos anys, l'únic cas en el qual l'absència de l'acusat no porta la suspensió del procés, llevat que el jutge entengui ineludible la declaració de l'imputat²⁵. I per això les citacions que es fan al denunciat contenen l'avertiment que el judici de faltes es pot celebrar en la seva absència²⁶.

⁽²⁵⁾ Article 971 LECrim.

⁽²⁶⁾ Article 962.1 LECrim.

D'altra banda, si el denunciat resideix fora de la demarcació del jutjat, no tindrà obligació de presentar-se a l'acte del judici. En aquest cas, pot dirigir un escrit al jutge al·legant el que estimi convenient, i també apoderar advocat i procurador perquè presentin al·legacions i proves de descàrrec²⁷.

⁽²⁷⁾ Article 970 LECrim.

Juntament amb l'imputat, també cal citar el responsable civil, directe o subsidiari (encara que es tracti d'una entitat asseguradora i quant a l'assegurança obligatòria), ja que no és possible condemnar-lo si no se li ha ofert la possibilitat d'exercitar el dret de defensa.

1.3.2. Presència del ministeri fiscal

Si bé, com a principi, el fiscal assistirà als judicis de faltes, l'article 969.2 LE-Crim reproduceix la possibilitat, ja incorporada en la reforma anterior, que el ministeri fiscal no assisteixi quan es tracti de faltes que es poden perseguir prèvia denúncia de l'ofès. El fiscal general de l'Estat impartirà instruccions sobre els supòsits que l'interès públic permeti aquesta absència. En aquests casos, i per a l'eventualitat que no hi hagi cap altra acusació, es reproduceix el text de l'anterior article 969.2 LECrim que assenyala que la declaració del denunciant en el judici que afirma els fets denunciats tindrà valor d'acusació encara que no els qualifiqui ni assenyali la pena.

1.3.3. Tramitació: dues possibles vies processals

Una de les peculiaritats del judici de faltes és que en aquest procediment no hi ha fase d'instrucció. Pot succeir, tanmateix, que la seva preparació exigeixi la pràctica d'alguna diligència (p. ex., demanar l'informe d'un metge forense o perit taxador per aclarir els fets o fins i tot per determinar si l'il·lícit constitueix falta o delictes), que no es valora, en realitat, com a activitat instructora, sinó com a mera pràctica de certes actuacions preliminars o preparatòries.

Tant si es practiquen aquestes diligències com si no, el procediment es pot desenvolupar per mitjà d'un doble curs:

- "Enjudiciament ràpid" al jutjat de guàrdia, quan es tracti de les faltes previstes en l'article 962 LECrim i es presentin les circumstàncies del 963 LECrim; o es tracti d'altres faltes, si es donen les circumstàncies de l'article 964 LECrim i de l'article 963 LECrim (per remissió del primer).
- "Enjudiciament ordinari" davant de l'òrgan corresponent, quan no es presentin algunes de les exigències del cas anterior (si es tracta de les faltes de l'article 962 LECrim: que no es presentin els pressupòsits de l'article 963; i si es tracta de qualsevol de les restants: que passi el mateix amb les de l'article 963 o 964, tots dos de la LECrim). Detalladament:

a) L'enjudiciament ràpid és el procedent en dos supòsits diversos:

1r.) Quan les faltes siguin de lesions o maltractament d'obra en l'àmbit domèstic (art. 617 i 620 en relació amb el 173, tots del CP) o falta de furt si és flagrant; i a més:

- l'assumpte correspon al jutjat d'instrucció de guàrdia, al qual s'ha de lliurar l'atestat o a un altre del mateix partit judicial (art. 962.1 LECrim);

- les persones citades (denunciat, testimonis, ofesos i perjudicats) compareixen en el jutjat de guàrdia o la seva presència no s'estima necessària (art. 963.1 LECrim), i
- no es presumeix impossible la pràctica d'algun mitjà de prova valorat com a imprescindible (art. 963.1. *in fine* LECrim).

2n.) Quan es tracti de la resta de faltes previstes en el Codi penal, si a més:

- es rep l'atestat o es presenta la denúncia davant del jutjat de guàrdia;
- el denunciat està identificat;
- resulta possible citar totes les persones que hagin de ser convocades;
- les persones citades efectivament compareixen mentre dura el servei de guàrdia o la seva compareixença no s'estima necessària, i
- l'assumpte correspon al Jutjat d'instrucció de guàrdia en virtut de les normes de competència i repartiment (art. 964 LECrim).

b) Es desenvoluparà l'**enjudiciament ordinari** també en un doble supòsit:

1r.) si, tractant-se de les faltes de l'article 962 LECrim, no es presenta qualsevol de les circumstàncies assenyalades en el paràgraf anterior com a 1a., 2a. o 3a.;

2n.) si, tractant-se de qualsevol altra falta del Codi penal, no es presenten les assenyalades en l'apartat b) del paràgraf previ, això és, la via d'inici és una denúncia que no es presenta davant del jutjat de guàrdia; és impossible citar o que compareguin els convocats mentre dura el servei de guàrdia; o l'assumpte no correspon al jutjat d'instrucció de guàrdia.

En aquest supòsit, la LECrim distingeix, al seu torn, dos supòsits en atenció exclusivament a la competència: 1r.) si la competència per a enjudiciar correspon al mateix jutjat d'instrucció, s'efectuarà l'assenyalament i les citacions (art. 965.1.1a. LECrim); 2n) si la competència correspon a un altre jutjat, se li remet tot el que s'ha actuat perquè sigui aquest que assenyali per celebrar i citi per comparèixer (art. 965.1.2a. LECrim).

1.3.4. Citacions i assenyalaments

S'acomodarà al que estableixen els articles 965, 966 i 967, tots de la LECrim.

Les citacions per a la celebració del judici de faltes ordinari es faran al ministeri fiscal, llevat que es tracti de faltes perseguibles a instància de part, en el supòsit de la qual es faran al querellant o denunciador, si n'hi hagués, al denunciat i als testimonis i perits que puguin donar raó dels fets (art. 966 LECrim).

En les citacions s'haurà d'advertir sobre la possible sanció en cas d'inassistència, la celebració del judici malgrat aquesta incompareixença i l'eventualitat d'assistir-hi amb advocat; i també que s'ha de comparèixer amb els mitjans de prova que intentin valer-se, si escau.

Destaca la menció expressa, en l'article 967.2 LECrim, de la imposició d'una multa de 200 a 2.000 euros, davant de la incompareixença dels citats com a parts, testimonis i perits.

Quant a l'enjudiciament ràpid de faltes, la citació a la persona denunciada comprendrà l'informe succint dels fets en què consisteixi la denúncia, i també la informació sobre la possibilitat de personar-se assistit d'advocat²⁸.

(28) Article 962.2 i 796.1.2a. LECrim.

1.3.5. Vista, sentència i execució

D'acord amb el que preveu l'article 969 LECrim, el judici és públic i comprèn les actuacions següents: lectura de la denúncia o querella; examen dels testimonis convocats; admissió de prova; pràctica de prova de parts acusadores; audiència de l'acusat; pràctica de prova de la defensa, i conclusions.

La sentència es pot dictar en el mateix acte del judici, fins i tot oralment, o havent transcorregut tres dies. En aquesta, si el jutge ha qualificat la falta o ha imposat la pena, haurà d'expressar en la sentència si ha pres en consideració els elements de judici imposats pel precepte corresponent del Codi penal²⁹.

(29) Article 973 LECrim.

La sentència s'ha de notificar als ofesos i perjudicats per la falta encara que no hagin estat part. En la notificació han de figurar els recursos procedents, el seu termini d'interposició i l'òrgan competent a l'efecte³⁰.

(30) Article 973.2 LECrim.

L'execució es porta a efecte immediatament si cap de les parts no apel·la o si ha transcorregut el termini d'impugnació sense recórrer³¹. La liquidació de la responsabilitat civil, si no s'efectua en la mateixa sentència, es farà d'acord amb el que disposen els articles 984 LECrim i el que disposa la LEC³².

(31) Article 974 LECrim.

(32) Article 974.2 LECrim.

1.3.6. Recursos

Contra la resolució hi pot haver recurs d'apel·lació en un termini de cinc dies³³.

(33) Article 976 LECrim.

Contra la sentència de segona instància no hi pot haver cap recurs³⁴.

(34) Article 977 LECrim.

2. Procediments especials (I)

2.1. El procediment per a l'enjudiciament ràpid: línies generals de la reforma de 2002

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002, de 24 d'octubre, de "reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes, i de modificació del procediment abreujat" assenyala que raons d'urgència han obligat a emprendre aquesta reforma parcial amb anterioritat a una altra que havia de comprendre tota la llei processal penal.

Es busca, en definitiva, accelerar la resposta penal salvaguardant les garanties essencials i establint els mecanismes compensatoris necessaris.

2.2. Naturalesa jurídica

L'Exposició de motius de la Llei 38/2002 es refereix reiteradament a aquest com un procediment especial. No es tracta, en efecte, d'un tipus de procediment al qual s'hi hagi d'anar a parar en virtut del criteri ordinari de la gravetat de la pena assignada en abstracte al fet objecte d'enjudiciament (com succeeix amb el procediment ordinari per delictes greus, amb el procediment abreujat i amb el judici de faltes).

L'especialitat del procediment, a més del seu singular i limitat àmbit d'aplicació, també es pot fundar en altres elements:

- Les ampliadetes i específiques funcions de la policia judicial.
- La configuració especial del judici d'acusació i dels recursos en aquesta fase del procediment.
- El fet que hi ha un cas específic de conformitat únicament per a aquest procediment.

2.3. Àmbit objectiu d'aplicació del procediment per a l'enjudiciament ràpid

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment, segons s'acaba d'exposar, es fa a partir de criteris heterogenis:

- D'una banda, s'ha d'apreciar una "facilitat instructora", que es pot xifrar d'acord amb tres paràmetres:
 - Que es tracti de delictes flagrants.

- Que es tracti de delictes que han posat secularment de manifest aquesta facilitat.
- Que, tractant-se de qualsevol delicte, la repetida facilitat es presenti en el cas concret.
- D'altra banda, s'ha de tractar de delictes "menys greus", és a dir, de delictes castigats amb pena privativa de llibertat que no excedeixi de cinc anys o altres penes qualssevol, tant si són úniques, com conjuntes o alternatives, la durada de les quals no excedeixi de deu anys, o amb pena de multa, sigui quina sigui la seva quantitat.

L'article 795 LECrim estableix que és procedent substanciar aquest procediment especial sempre que el procés s'incoï en virtut d'atestat policial i que la policia judicial hagi detingut una persona i l'hagi posat a la disposició del jutjat de guàrdia o que, fins i tot sense detenir-la, l'hagi citat per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia per tenir la qualitat de denunciador en l'atestat policial, si, a més, concorre alguna de les circumstàncies següents:

1) Que es tracti d'un delicte flagrant, d'acord amb la definició que inclou el propi precepte.

Definició de delicte flagrant

Delicte que s'estigüés cometent o s'acabés de cometre quan el delinqüent sigui sorprès; estenen-se aquesta circumstància, no solament al moment d'estar cometent l'acció delictiva sinó al detingut o perseguit immediatament després, si la persecució durés o no se suspengués mentre el delinqüent no es posi fora de l'abast; i delinqüent sorprès immediatament després amb efectes, instruments o vestigis que permetin de presumir la seva participació.

2) Que es tracti d'algun dels delictes següents: furts, robatoris, furt i robatori d'ús de vehicles, delictes contra la seguretat del trànsit, delictes de danys referits a l'article 263 del Codi penal, delictes contra la salut pública previstos en l'article 368, incís segon, del Codi penal, delictes flagrants relatius a la propietat intel·lectual i industrial previstos en els articles 270, 273, 274 i 275 del Codi penal³⁵. A aquests s'hi afegeixen les lesions, coaccions, amenaces o violència física o psíquica habitual, comesos contra les persones a les quals es refereix en l'article 173.2 CP.

⁽³⁵⁾ Article 795.1.2n. LECrim.

3) Fets punibles la instrucció dels quals sigui pressumiblement senzilla.

4) En aquest grup, sempre limitat a delictes perseguits amb penes privatives de llibertat de fins a cinc anys o d'una altra naturalesa fins a deu, o de multa, cal incorporar un **supòsit addicional d'aplicació** d'aquest enjudiciament ràpid: l'introduït per l'article 779.1.5a. LECrim. En el marc d'un procediment abreujat, si l'imputat, en la primera compareixença judicial o en qualsevol moment de la instrucció, assistit del seu advocat, reconeix els fets i aquests són constitutius de delicte castigat amb pena no superior als cinc anys de presó o deu

si és d'una altra naturalesa, o multa, el procediment abreujat es transformarà en procediment per a l'enjudiciament ràpid mitjançant l'obertura de les "diligències urgents" corresponents.

La delimitació de l'àmbit objectiu d'aplicació d'aquest procediment per a l'enjudiciament ràpid exclou expressament dos supòsits que si s'haguessin de tramitar resultaria incompatible amb l'objectiu d'immediatesa que es persegueix:

1) Els delictes connexos amb un altre o altres delictes no compresos en l'apartat anterior³⁶.

(36) Article 795.2 LECrim.

2) Aquells procediments en què s'acordi el secret de les actuacions³⁷.

(37) Article 795.3 LECrim.

2.4. Mesures i facultats reconegudes a la policia: la imprescindible complementarietat de l'increment de mitjans. La coordinació entre la policia i el jutjat de guàrdia

La participació –protagonisme gairebé– de la policia judicial es valora des d'un inici com quelcom consubstancial a l'efectivitat del procediment, encara que, en rigor, les actuacions portades a terme de manera prèvia per la policia encara no formen part del procés penal. La rellevància de les actuacions prèvies de la policia ha conduït que s'afegeixin a les previsions generals dels articles 770 i 771 LECrim sobre actuació de la policia judicial (en seu de procediment abreujat) una sèrie de **comeses específiques de la policia judicial en l'enjudiciament ràpid**³⁸, i que es detallen tot fent l'anàlisi del procediment.

(38) Article 796 LECrim.

Molt més rellevant que especular sobre la naturalesa d'aquestes "actuacions de la policia judicial" és l'efectivitat de les mesures, sense les quals el procés es convertirà irremeiablement en un procés abreujat³⁹. Aquesta eficàcia depèn d'una bona **coordinació entre la policia judicial i el jutjat de guàrdia**.

(39) Article 798.2.2a. LECrim.

D'aquí ve la rellevància de les dues normes dictades a iniciativa del Consell General del Poder Judicial en desenvolupament del mandat contingut en l'article 796.2 de la LECrim. Es tracta de l'Acord reglamentari 2/2003, de 26 de febrer, del Ple del CGPJ, dels aspectes accessoris de les actuacions judicials, pel que fa al servei de guàrdia; i la Instrucció 3/2003, de 9 d'abril, sobre normes de repartiment penals i registre informàtic de violència domèstica, del Ple del CGPJ. I d'altra banda, la previsió legal d'acord amb la qual, si la urgència així ho requereix, les citacions policials puguin efectuar-se verbalment, sense perjudici de la seva posterior documentació⁴⁰.

(40) Article 796.3 LECrim.

Lectura recomanada

Sobre la coordinació entre la policia judicial i els jutjats de guàrdia, vegeu l'Acord reglamentari 2/2002, de 26 de febrer, del Ple del GGPJ, pel qual es modifica el Reglament 5/1995, de 7 de juny, de les actuacions judicials, en tot allò relatiu als serveis de guàrdia.

2.5. Desenvolupament del procediment

El pes de la novetat del procediment recau sobre:

- a) La fase preprocessal, que correspon a les actuacions de la policia judicial.
- b) Les dues primeres fases processals que es desenvolupen davant el jutge de guàrdia: les "diligències urgents" i la preparació del judici oral –fase intermèdia o judici d'acusació. En el judici oral, i també en l'apel·lació eventual, les singularitats són menors i se centren essencialment en l'escurçament d'alguns terminis.

2.5.1. Actuacions de la policia

L'article 796 LECrim conté un elenc de les activitats que ha de portar a terme la Policia Judicial per a "preparar" la substanciació d'aquest procediment especial. La Policia judicial està obligada a portar-les a terme si considera que està davant un delicte que reuneix els requisits enumerats en l'article 795 LECrim. De l'èxit d'aquestes actuacions depèn en bona mesura la possibilitat que es pugui seguir la tramitació d'aquest procediment d'enjudiciament ràpid.

Si comparem el citat article 796 LECrim i els seus homònims en el procediment abreujat⁴¹, que són d'aplicació supletòria⁴², les especialitats se centren justament en què es disposa el necessari per a arribar als objectius ja mencionats. Així, la Policia Judicial haurà de portar a terme el següent:

⁽⁴¹⁾Article 770 a 773 LECrim.

⁽⁴²⁾Article 795.4 LECrim.

- Requerir la presència del forense de guàrdia, quan a més de prestar auxilis a l'ofès, es necessiti un informe pericial.
- Informar l'imputat del seu dret a comparèixer assistit d'advocat i, si la persona manifesta expressament la seva negativa, recaptar del Col·legi d'advocats la designació d'un lletrat d'ofici.
- Citar per a comparèixer davant el jutjat de guàrdia, el denunciat, els testimonis i els asseguradors de l'article 117 CP, si consta la seva identitat. En aquests casos la policia ha d'advertir sobre les conseqüències de no comparèixer en el jutjat de guàrdia, que consisteix en la imposició d'una multa de 200 a 5.000 euros, si es tracta de la primera crida; i de ser perseguit pel delicte d'obstrucció a la justícia, si és la segona crida.
- Remetre a l'Institut de Toxicologia o al Laboratori Territorial de Drogues les substàncies confiscades per a la seva remissió al jutjat de guàrdia abans del dia que s'ha citat a les persones anteriorment esmentades. Si no és possible la remissió en aquesta data, es faculta la policia per a dur a terme l'anàlisi, sense perjudici del control judicial (s'entén posterior) i –tot i que la norma no ho assenyali expressament– sempre que el tipus d'anàlisi així ho permeti.

- Instar al personal sanitari que practiqui l'anàlisi en el cas de la prova d'alcoholèmia perquè envii el resultat al jutjat de guàrdia abans de la data de la citació⁴³.
- Sol·licitar la presència de perit davant el jutjat de guàrdia, i emetre –fins i tot oralment– l'informe sobre aquell objecte que no pugui ser remès i del qual es necessiti taxació.

⁽⁴³⁾Article 796.1.7è. LECrim.

Entre les especialitats d'aquesta fase preprocessal cal assenyalar l'excepció de compareixença i citació de les forces i cossos de seguretat que van intervenir en l'atestat davant del jutge de guàrdia, llevat que s'estimi imprescindible i es motivi en la resolució corresponent⁴⁴.

⁽⁴⁴⁾Articles 796.1.4t. i 797.1.8è. LECrim.

2.5.2. Diligències urgents davant el jutjat de guàrdia

En sentit propi, el procés comença quan el Jutge de guàrdia, rebut l'atestat policial, dicta interlocutòria manant la incoació de "diligències urgents": se substanciarà aleshores una instrucció molt breu davant el propi jutge de guàrdia, la finalitat del qual és decidir amb la rapidesa més gran possible –a causa de la senzillesa de l'assumpte– si es donen les condicions o no per a una prompta celebració del judici oral.

Amb vista a aconseguir que la instrucció pugui concloure davant el jutjat de guàrdia i se celebri també la fase intermèdia o judici d'acusació, és essencial, abans de res, l'èxit de les activitats dutes a terme o encarregades (en molts casos) per la policia judicial. Es necessita, a més, que l'òrgan jurisdiccional, amb la participació activa del ministeri fiscal i de les parts acusadores restants, si n'hi hagués, entenguin, primer, que la instrucció es pot donar efectivament per acabada i, segon, que es pot sol·licitar l'obertura del judici oral i exercitar l'acció penal. Aquest és el conjunt d'actuacions que es comprenen en els articles 797 ("diligències urgents davant el jutjat de guàrdia") i 800 ("De la preparació del judici oral").

A aquests efectes, el conjunt d'aquestes diligències s'encaminen a completar, abans de res, aquelles que va fer o va encomanar la policia en virtut de l'article 796 LECrim (recaptar antecedents penals; informes pericials; examen del metge forense i taxació de béns).

Així mateix, serà contingut d'aquesta fase inicial prendre declaració al detingut o al denunciat que ha comparegut citat per la policia, als testimonis igualment citats; a reiterar l'ofertament d'accions i desenvolupar determinades diligències com el reconeixement en roda, a citar a qui consideri necessari, i també ordenar la pràctica de qualsevol diligència que es pugui portar a terme en el termini de la guàrdia⁴⁵.

⁽⁴⁵⁾Article 797.1.9a. LECrim.

Per garantir l'exercici del dret de defensa, a més a més de l'habilitació legal de l'advocat designat per la defensa per a totes les actuacions que es facin al jutjat de guàrdia, el jutge, una vegada incoades les diligències urgents, ha de disposar que se li traslladi una de còpia de l'atestat i de totes les actuacions s'hagin fet al jutjat de guàrdia⁴⁶.

(46) 797.3.II LECrim.

Finalment, potser amb rellevància singular en aquest procediment, es preveu la celebració de prova anticipada, en la pròpia guàrdia, si naturalment concorren els requisits necessaris a aquest efecte⁴⁷.

(47) Article 797.2 LECrim.

En el supòsit que la competència correspongui al jutjat de violència sobre la dona, les diligències assenyalades anteriorment hauran de ser practicades durant les hores d'audiència. La policia judicial haurà de realitzar les citacions a què es refereix l'article 796, davant del jutjat de violència sobre la dona, el dia hàbil més pròxim, entre aquells que es fixin reglamentàriament. No obstant això, el detingut, si n'hi hagués, haurà de ser posat a disposició del jutjat d'instrucció de guàrdia, als únics efectes de regularitzar-ne la situació personal, quan no sigui possible la presentació davant del jutjat de violència sobre la dona que resulti competent. Per a la realització de les citacions esmentades, la Policia Judicial fixarà el dia i l'hora de la compareixença coordinadament amb el jutjat de violència sobre la dona⁴⁸.

(48) Article 797 bis LECrim.

2.5.3. Fi de la instrucció. Període intermedi o judici d'acusació. Règim legal de l'exercici de l'acció penal

La fi de la instrucció suposa una resolució del jutge de guàrdia en aquest sentit. A aquest efecte, el jutge escoltarà les parts que han comparegut i al ministeri fiscal sobre la resolució que ha de dictar i sobre l'adopció de mesures cautelars que aquests instin⁴⁹. Seguidament dictarà una resolució de les tres possibles:

(49) Article 798.1 LECrim.

a) Resolució oral, considerant que ja n'hi ha prou amb les diligències practicades i ordenant la continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid⁵⁰.

(50) Article 798.2.1r. LECrim.

b) Interlocutòria (per tant, no oral) que remet les actuacions als tribunals de menors, a la jurisdicció militar o ordenant la incoació de judici de faltes, si es donen els supòsits de l'article 779.1 LECrim; o sobreseïment, lliure o provisional de la causa, d'acord amb què el fet es consideri no constitutiu de delictes o bé que es consideri que no hi ha autor conegut.

c) Resolució que ordena la substanciació del procés per les vies del procediment abreujat, si considera les diligències practicades insuficients per a donar per concloua la instrucció. En aquest cas, la Llei li exigeix explicació del per què de la falta de suficiència de les diligències⁵¹.

(51) Article 798.2.2n. LECrim.

La resolució en virtut de la qual s'ordena continuar per les vies del procediment per a l'enjudiciament ràpid no es pot recórrer⁵² –a diferència del que en un cas semblant ocorre en el procediment abreujat. Així, doncs, en aquest procés no hi pot haver recurs ni contra la resolució que resol seguir la seva tramitació, ni contra la que obre el judici oral.

(52) Article 798.2.1r. LECrim.

La interlocutòria que remet al judici de faltes, al procediment de menors o s'inhibeix a favor de la jurisdicció militar es pronunciarà sobre l'adopció de mesures cautelars enfront de l'imputat i el responsable civil, si escau. Aquesta resolució sí que és susceptible dels recursos de reforma i apel·lació⁵³.

(53) Article 798.2.1r. LECrim.

Si el jutge dicta resolució oral de continuació del procediment pel tràmit d'enjudiciament ràpid caldrà que, en el mateix acte, els acusadors es pronuncïïn sobre la ratificació o modificació de les mesures cautelars⁵⁴.

(54) Article 800.1 LECrim.

Finalment, si procedís, s'ordenarà la devolució d'objectes intervinguts que van ser presentats amb l'atestat policial en el jutjat⁵⁵.

(55) Article 798.4 LECrim.

Continuació del procediment pels tràmits de l'enjudiciament ràpid. Judici d'acusació: sobreseïment o obertura del judici oral

Si s'ha estimat procedent l'enjudiciament ràpid, el jutge de guàrdia escoltarà "en el mateix acte" el ministeri fiscal i les parts que han comparegut perquè es pronuncïïn sobre el sobreseïment o l'obertura del judici oral, i també sobre les mesures cautelars.

Sobreseïment

Cal diferenciar, segons si el ministeri fiscal sigui o no l'únic acusador.

a) Si se sol·licita el sobreseïment pel ministeri fiscal i no ha comparegut l'acusador particular, es podrà efectuar l'oferiment d'accions als perjudicats i comunicar la petició al superior jeràrquic del ministeri fiscal, i si ningú acudeix a exercitar l'acció, se sobreseurà el procés, tret que es tracti d'alguns dels supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, en què cal retornar les actuacions per a qualificar, i es continua el judici per a imposar les mesures de seguretat i pronunciar-se sobre l'acció civil. Si se sobreseu, s'haurà de deixar sense efecte les mesures cautelars adoptades.

b) Si es tracta d'una sol·licitud conjunta del ministeri fiscal i de l'acusador particular, el jutge acordarà el sobreseïment, tret que concorrin els supòsits de l'article 20.1r., 2n., 3r., 5è. i 6è. CP, que el conduiran a actuar com s'acaba d'assenyalar en el paràgraf anterior.

Sol·licitud d'obertura del judici oral

Si se sol·licita l'obertura del judici oral, el jutge ho haurà d'acordar amb l'única excepció d'entendre que el fet no és constitutiu de delictes o que no hi ha indicis racionals de criminalitat contra l'acusat⁵⁶.

⁽⁵⁶⁾Article 800.1 en relació amb el 783.1.1 LECrim.

Contra la interlocutòria d'obertura del judici oral, com ocorre en el procediment abreujat, es prohibeix expressament el recurs⁵⁷.

⁽⁵⁷⁾Article 800.1 *in fine* LECrim.

2.5.4. Preparació del judici oral: exercici de l'acusació; règim legal de l'exercici de l'acusació; escrit de defensa i citació per a la vista

Obert el judici oral, el règim legal de l'article 800.2 LECrim obliga a distingir entre l'existència o no d'acusació particular.

a) Si no hi ha acusació particular, és a dir, si només va exercitar l'acció penal el ministeri fiscal, aquest haurà de presentar el seu escrit d'acusació immediatament, o bé la formularà oralment.

b) Si s'hagués constituït acusador particular que hagi sol·licitat l'obertura del judici oral, s'emplaçarà a aquest i al ministeri fiscal perquè presentin els escrits d'acusació en un termini improrrogable de dos dies.

Règim legal de l'exercici de l'acusació: la falta de presentació de l'escrit d'acusació i les seves conseqüències

El règim que s'atorga a la falta de presentació de l'escrit d'acusació del ministeri fiscal en aquest enjudiciament ràpid és diferent al del procediment abreujat.

En el procediment abreujat, l'absència d'escrit d'acusació determina per exigències de l'acusatori que el procés romanguí suspès fins aleshores.

En canvi, en el si del procediment d'enjudiciament ràpid, l'article 800.5 LECrim preveu determinades conseqüències davant la manca de presentació del citat escrit d'acusació del ministeri fiscal.

Si l'acusació no ha comparegut en la causa, el ministeri fiscal haurà de presentar l'escrit a l'acte, una vegada decretada l'obertura del judici oral, o bé haurà de formular aleshores oralment l'acusació. Si no ho fes així, el jutge podrà oferir accions als ofesos i perjudicats coneguts (amb caràcter facultatiu) i, en tot cas, requerirà immediatament al superior jeràrquic del fiscal perquè, en el termini de dos dies, presenti l'escrit que procedeixi. Si no ho fes, s'entendrà que el ministeri fiscal no demana l'obertura del judici oral i que considera procedent el sobreseïment lliure.

Si l'acusació hagués comparegut, s'actuarà de la mateixa manera si el ministeri fiscal no presenta el seu escrit dins el termini inicial de dos dies que, en aquests casos, té atribuït a aquest fi.

Escrit de defensa i citació per a la vista

Presentat l'escrit d'acusació, el jutge de guàrdia cita a les parts per a celebrar el judici oral, emplaçant l'acusat i el responsable civil, si escau, perquè presentin escrit de defensa.

L'acusat, a la vista de l'escrit d'acusació pot presentar l'escrit de defensa immediatament o formular-lo oralment. Si no fos així, se li concedirà un termini perquè ho presenti: aquest termini es fixarà pel jutge de guàrdia "amb un màxim de cinc dies", "atenent les circumstàncies" i sense que, en principi, es prevegi la possibilitat de pròrroga.

És el secretari judicial del jutjat de guàrdia qui farà l'assenyalament per a la celebració de la vista com més aviat millor, en un termini màxim de quinze dies⁵⁸ i ajustant-se al que estableix l'art. 7.

⁽⁵⁸⁾Article 800.3 LECrim.

Finalment, es practicaran les citacions proposades pel ministeri fiscal i les altres parts, duent a terme en l'acte, el secretari judicial, les que siguin possibles, sense perjudici de la decisió que sobre l'admissió de proves adopti l'òrgan enjudiciador⁵⁹.

⁽⁵⁹⁾Article 800.3.II en relació amb el 802.1 i alhora remet als articles 786 a 788, tots de la LECrim.

⁽⁶⁰⁾Article 786 a 788 LECrim.

2.5.5. Judici oral

Rebut l'escrit de defensa o preclòs el termini per a la seva presentació, l'article 800.6 i 7 i l'article 802 LECrim remetent al règim legal del procediment abreujat per a celebrar el judici oral⁶⁰ amb alguna especialitat molt concreta: així, en els supòsits que per motiu justificat no es pogués portar a terme el judici oral en el dia que s'hagués assenyalat o no es pogués concloure en un sol acte, el jutge assenyalà el dia més immediat possible per a celebrar-lo o continuar-lo, i s'haurà de celebrar en tot cas en els quinze dies següents, tenint en compte les necessitats de l'agenda programada d'assenyalaments i les altres circumstàncies contingudes en l'article 182.4 de la Llei d'enjudiciament civil i l'article 785 de la LECrim, posant-ho en coneixement dels interessats⁶¹.

⁽⁶¹⁾Article 802.2 LECrim.

En el restant s'aplicaran les regles generals de l'abreujat, és a dir:

a) La necessitat d'assistència de l'acusat i el seu lletrat, tret que la pena sol·licitada no excedeixi de dos anys, si és de presó, o de sis, si és d'una altra naturalesa.

b) La celebració d'un torn d'intervencions per a depurar el procediment de possibles obstacles processals o posar de manifest la vulneració d'un dret fonamental⁶².

⁽⁶²⁾Article 786.2 LECrim.

c) El desenvolupament de la prova d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.1 LECrim, sense que se suspengui el procés en els casos assenyalats en aquest precepte⁶³.

⁽⁶³⁾Article 788.1.VI LECrim.

d) El plantejament de dubtes sobre determinats aspectes dels quals es vulgui desvincular el jutge, d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3 LECrim.

2.5.6. La sentència i la seva impugnació

La **sentència** es dictarà en els tres dies següents a la terminació de la vista, i serà d'aplicació el que hi ha disposat en l'article 789 LECrim per al procediment abreujat. És a dir, quant als límits que marquen la congruència, no podrà imposar pena més greu de la sol·licitada per les acusacions ni condemnar per delictes diferents quan aquest comporti una diversitat de bé jurídic protegit o mutació substancial del fet jutjat; tret que alguna acusació assumís el plantejament exposat pel jutge d'acord amb el que hi ha disposat en l'article 788.3.II LECrim.

Aquí es poden reiterar les consideracions efectuades en l'apartat anterior referent a aquest extrem.

Pel que fa a la **impugnació**, i a semblança del procediment abreujat, contra la sentència recaiguda en aquest enjudiciament ràpid es pot interposar recurs d'apel·lació. S'afegeix, no obstant això, alguna especialitat: l'article 803 LECrim redueix els terminis i assenjala la tramitació preferent del recurs d'apel·lació en aquest procediment.

2.5.7. La conformitat en l'enjudiciament ràpid

Aquesta forma d'aplicació del principi d'oportunitat constitueix, sens dubte, l'instrument més potentat a l'hora d'accelerar la resolució del procés penal.

Com ja s'ha ressaltat abans, si la reforma de 1988 va representar la incorporació del principi de consens al nostre ordenament processal penal, la de 2002 converteix la conformitat en la mesura per mitjà de la qual es podrà acabar el judici en el mateix jutjat de guàrdia.

La conformitat en la guàrdia

L'article 801 de la LECrim introdueix la possibilitat d'acabar el procés penal en la mateixa guàrdia, per mitja d'una conformitat, que a més s'incentiva amb una reducció de la pena en un terç.

Aquesta autèntica especialitat de la conformitat opera tan sols en l'àmbit de la criminalitat menor, és a dir, delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o fins a deu anys si es tracta de pena d'una altra naturalesa. A més, se supedita a la concurrència d'una sèrie de pressupòsits i sotmet la seva efectivitat al compliment d'una sèrie de condicions, en alguns casos.

1) Pressupòsits i requisits

Per a aquesta conformitat en la guàrdia no ha d'haver-se constituït acusació particular i el ministeri fiscal ha d'haver sol·licitat l'obertura del judici oral, així com haver presentat en l'acte escrit d'acusació⁶⁴.

⁽⁶⁴⁾Article 801 LECrim.

A partir d'aquí, els **pressupòsits**, que s'assenyalen a partir de l'article 801.1.2n. i 3r. i 801.2, tots de la LECrim, són:

- Que els fets objecte d'acusació hagin estat qualificats com a delictes castigats amb pena de fins a tres anys de presó o amb una altra pena de diferent naturalesa, la durada de la qual no excedeixi de deu anys.
- Que tractant-se de pena privativa de llibertat, la pena sol·licitada o la suma de les penes sol·licitades, no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó, encara que la pena imposada resultant sigui inferior al límit mínim previst en el Codi penal⁶⁵.

⁽⁶⁵⁾Article 801.2 LECrim.

I juntament amb d'aquests, les **condicions**, en els casos específics que s'assenyalen, figuren en l'article 801.3 de la LECrim:

- a) Que en cas de falta de reserva de l'acció civil, l'acusat es comprometí a satisfer les responsabilitats civils que s'hagin originat en el termini prudencial que el jutjat de guàrdia assenyali; i,
- b) La presentació de la certificació, o el compromís de l'acusat d'obtenir l'acreditació corresponent, del centre o servei públic o privat degudament acreditat o homologat, quan l'acusat es trobi deshabituat o sotmès a tractament.

2) Moment i escrit de conformitat

La presència o no d'acusador, a més del ministeri fiscal, determina que la conformitat tingui lloc, o bé amb l'escrit de defensa⁶⁶, o bé amb l'escrit d'acusació⁶⁷ que presenti el ministeri fiscal (si és l'únic acusador).

⁽⁶⁶⁾Article 801.5 LECrim.

⁽⁶⁷⁾Article 801.I.1r. LECrim.

3) Control de la conformitat pel jutge de guàrdia

Els aspectes que ha de controlar el jutge, a partir de la descripció dels fets acceptada per les parts, són:

- que la qualificació acceptada sigui correcta;
- que la pena sol·licitada sigui procedent; i
- que la conformitat hagi estat prestada lliurement i amb coneixement de les seves conseqüències.

Cal recordar que el control és merament jurídic i no afecta cap valoració fàctica. Per això, d'acord amb la doctrina constitucional, no es pot retreure pèrdua d'imparcialitat en el jutge de guàrdia que coneix inicialment del procés i resol acollint la conformitat.

D'altra banda, si el jutge considerés incorrecta la qualificació a què es refereix la conformitat de l'acusat o entengués que la pena sol·licitada no escau legalment, requerirà la part que va presentar l'escrit d'acusació més greu perquè manifesti si s'hi ratifica o no. Només quan es modifiqui l'escrit en la direcció correcta, el jutge dictarà sentència de conformitat. Altrament haurà d'indicar la celebració del judici oral⁶⁸.

⁽⁶⁸⁾Article 787.3 LECrim.

També assenyalarà la celebració del judici oral, si té dubtes sobre la llibertat de l'acusat a l'hora de prestar la conformitat o el coneixement de les conseqüències d'aquell (art. 787.4.II LECrim).

I en consideració a idèntica aplicació subsidiària del règim general, l'acord de conformitat serà susceptible de recurs tan sols quan no s'hagin respectat els requisits o termes de la conformitat (art. 787.7 LECrim).

4) Resolució que acull la conformitat: efectes de l'acord de conformitat

Si es presenten els pressupòsits i requisits, el jutge de guàrdia ha de dictar oralment sentència de conformitat que s'ha de documentar d'acord amb el que preveu a l'art. 789.2 LECrim, i ha d'imposar la pena sol·licitada reduïda en un terç. Si el fiscal i les parts personades expressen la seva decisió de no recórrer, el jutge, en el mateix acte, ha de declarar oralment la fermesa de la sentència⁶⁹.

⁽⁶⁹⁾Art. 801.2 LECrim.

5) Decisió sobre la suspensió o substitució de les penes privatives de llibertat

En tots els casos de pena privativa de llibertat, sempre que es presentin les circumstàncies estudiades en l'epígraf anterior, el jutge s'haurà de pronunciar sobre la suspensió o substitució, d'acord amb el disposat a l'article 81.3 del Codi penal.

Per a apreciar la procedència d'aquestes mesures es té en compte la pena rebaixada com a conseqüència de la conformitat.

El pronunciament sobre la suspensió o substitució, encara que formi part necessària de la sentència en casos de pena privativa de llibertat, no significa que s'hagin d'atorgar els esmentats beneficis. Per a això és necessari que hi concorrin els requisits que s'assenyalen en l'article 81 del Codi penal per a la suspensió i en l'article 88 del Codi penal per a la substitució.

Abans d'acordar la suspensió o la substitució de la pena, el jutge de guàrdia ha d'escoltar les parts i comprovar la concurrència dels requisits exigits en els esmentats articles del Codi penal.

2.6. El reconeixement de fets com a via per a aplicar la reducció d'un terç en la pena en el procediment abreujat i la conversió en enjudiciament ràpid

Segons l'article 779.1.5è. de la LECrim, en el procediment abreujat, i abans de dictar la interlocutòria que sobreseu, transforma o acorda seguir els tràmits de l'esmentat procediment, l'imputat, assistit pel seu advocat, pot reconèixer els fets en presència judicial.

Si els fets s'inclouen entre els de l'article 801 de la LECrim, convocats el ministeri fiscal i la resta de parts acusadores, si escau, poden formular un escrit d'acusació conformat.

L'escrit d'acusació conformat s'haurà de referir al delicte que tingui prevista pena privativa de llibertat de fins a tres anys de presó o que no excedeixi de deu si és d'una altra naturalesa, i tractant-se de pena privativa, que la sol·licitada o la suma de les sol·licitades no superi, reduïda en un terç, els dos anys de presó.

Que hi hagi acusador particular o popular no constitueix cap obstacle, malgrat alguna interpretació del que preveu l'article 801.1.1r. de la LECrim. I no només perquè de fet estigui implícit en el mateix article 779.1.5è. de la LECrim (és obvi que en el procediment abreujat poden haver-se personat), sinó perquè la previsió de l'article 801.1.1r. i 801.5 de la LECrim (que distingeix si hi ha o no un altre acusador personat) no constitueix com s'ha dit abans un pressupòsit equiparable als previstos en els números 2n. i 3r. de l'article 801.1 LECrim, sinó una mala redacció legal que pretén diferenciar dos casos atenent als escrits on es contindrà la conformitat (d'acusació o de defensa, segons el supòsit).

L'escrit d'acusació, d'acord amb l'article 800.2.I i l'article 802.1 que remet al 787, tots de la LECrim, pot derivar en una sentència de conformitat, sempre que el jutge d'instrucció valori la conformitat com a conscientment i lliurement prestada i la qualificació jurídica i pena sol·licitades com a correctes.

Assolida la conformitat, el jutge "incoarà diligències urgents" i ordenarà la continuació de les actuacions pels tràmits previstos en els articles 800 i 801 de la LECrim. Aquesta incoació s'ha d'interpretar simplement com posar fi a les diligències prèvies, per a continuar pels tràmits previstos per a l'enjudiciament ràpid. De fet, finalitzada la compareixença de les parts amb la formulació de l'escrit d'acusació a què doni la seva conformitat l'acusat, resta tan sols el control judicial referit en l'article 787.2 de la LECrim i que es dicti sentència de conformitat. La sentència de conformitat, per imperatiu de l'article 801.2 de la LECrim, haurà d'imposar la pena sol·licitada reduïda en un terç, i, si fos privativa de llibertat, declarar-ne la suspensió o substitució, si escau.

3. Procediments especials (II)

3.1. El procediment davant el tribunal del jurat

La Llei orgànica 5/1995, de 22 de maig, reintrodueix en el nostre ordenament la institució del jurat, donant amb això compliment a un imperatiu constitucional, que és: la participació dels ciutadans en l'administració de justícia⁷⁰.

⁽⁷⁰⁾Article 125 CE.

3.1.1. Composició i funcions del tribunal del jurat

El tribunal del jurat es compon de nou jurats i un magistrat president, integrant de l'Audiència Provincial o, si escau, de la Sala Penal del Tribunal Suprem o de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia.

La funció d'aquests consisteix, en essència, a emetre el veredictes, declarant provat o no el fet justiciable i proclamant la culpabilitat o inculpabilitat dels acusats per la seva participació en cadascun dels fets delictius⁷¹.

⁽⁷¹⁾Article 3.1 i 2 LOTJ.

Al magistrat president li incumbeix, en canvi, dictar sentència, que recollirà el veredictes del jurat i imposarà, si escau, la pena o mesura de seguretat que correspongui⁷². A més, el magistrat president posseeix funcions importantíssimes, sobretot de direcció i impuls processal, que seran explicades en les pàgines següents.

⁽⁷²⁾Article 4 LOTJ.

3.1.2. Estatut jurídic dels jurats i procediment de designació

La funció de jurat es configura legalment com un dret-deure per als ciutadans. Des d'aquesta configuració es comprèn que l'acompliment d'aquesta funció es retribueixi i també que, a l'efecte de l'ordenament laboral i funcional, mereix la consideració de compliment d'un deure inexcusable.

L'acompliment de la funció de jurat és, no obstant això, un deure que no abasta tots els ciutadans. Així, només aquells en qui concorrin els requisits que, per a ser jurats, estableix l'article 8 LOTJ i no incorrin en alguna de les causes d'incapacitat, incompatibilitat o prohibició a què es refereixen els articles 9 a 11 LOTJ tindran l'obligació de participar activament en l'enjudiciament de determinats fets delictius.

Sense perjudici del que s'ha dit, l'exercici obligatori de la funció del jurat es transforma en discrecional per al ciutadà en qui concorri alguna de les excuses previstes en l'article 12 de la LOTJ.

Pel que fa al procés per a la designació dels jurats⁷³, aquest es caracteritza per la successió d'una sèrie d'actuacions, generalment aleatòries, que comprèn tant la selecció dels candidats a jurats com la determinació de qui, entre aquells, constituïran finalment el tribunal que hagi de conèixer de cada causa.

(73) Article 13 a 23 LOTJ.

3.1.3. Competència del tribunal del jurat

Competència objectiva

La delimitació de la competència objectiva del tribunal del jurat es porta a terme en l'article 1 LOTJ en dues fases.

1) En primer lloc, la Llei especifica les rúbriques del Codi penal en les quals hi ha els delictes per als quals és competent aquest tribunal:

2) A continuació, la Llei assenyala quins delictes d'entre els compresos en aquestes rúbriques són, en concret, encomanats al coneixement del tribunal del jurat.

El tribunal del jurat és, així mateix, competent per a conèixer els **delictes con-nexos** amb els de l'article 1 LOTJ, si bé en aquest punt s'ha de tenir en compte el següent:

a) Que entre aquells delictes hi ha d'haver algun dels punts de connexió especificats en l'article 5.2 LOTJ.

b) Que, en cap cas, el tribunal del jurat serà competent per a conèixer el delicte de prevaricació.

Finalment, la competència objectiva del tribunal del jurat arriba també als casos en què un fet sigui constitutiu de dos delictes o més i que diverses accions constitueixin un delicte continuat. En aquests casos, tanmateix, la competència del tribunal popular queda supeditada, respectivament, que almenys un d'aquells delictes sigui dels atribuïts al seu coneixement, i que el delicte continuat figuri entre aquells que enumera l'article 1.2 LOTJ⁷⁴.

Competència funcional

La instrucció i fase intermèdia del procediment davant el tribunal del jurat correspon als jutges d'instrucció quan el judici se celebri en l'àmbit de l'Audiència Provincial. Si, per raó de l'aforament, se celebra en l'àmbit del Tribunal Superi-

El tribunal del jurat és competent pel que fa al delicte d'incendis forestals.

(74) Article 5.3 LOTJ.

or de Justícia o del Tribunal Suprem, la instrucció correrà a càrrec del magistrat designat per la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia, en el primer cas; i, en el segon, per la Sala Penal del Tribunal Suprem.

Quant a la competència funcional per a conèixer els recursos enfront de les resolucions recaigudes en el transcurs del procés davant el Tribunal del Jurat o que posin fi a aquest, ens remetem al que es dirà més endavant.

3.1.4. Àmbit territorial

Amb aquest epígraf al·ludim no als criteris que determinen la competència territorial del Tribunal del Jurat (aquests criteris són els generals, això és, els especificats en els articles 17 i 18 LECrim), sinó a l'àmbit o demarcació territorial en què es desenvolupa el procés celebrat davant aquell tribunal.

La regla general és que el procés davant el Tribunal del Jurat tindrà lloc en l'àmbit de l'Audiència Provincial⁷⁵.

⁽⁷⁵⁾Article 1.3 LOTJ.

Ara bé, si es tracta de delictes comesos per persones que posseeixen la condició d'**aforades**, el jurat es constituirà en l'àmbit que correspongui al Tribunal en principi competent per raó de l'aforament.

D'altra banda, el mateix article 1.3 LOTJ exclou de la competència del jurat l'enjudiciament dels delictes l'enjudiciament dels quals estigui atribuït a la Sala Penal de l'Audiència Nacional.

Procediment

El procés davant el Tribunal del Jurat és un procés especial, ja que resulta únicament aplicable a determinades classes de delictes. El seu procediment està regulat en la LO 5/1995, de 22 de maig, si bé, per al que no està previst en aquesta Llei, regeix supletòriament la Llei d'enjudiciament criminal⁷⁶.

⁽⁷⁶⁾Article 24.2 LOTJ.

Aquí hem recordat que les especialitats procedimentals d'aquest procés no afecten únicament la fase de judici oral (que és quan pròpiament té lloc la constitució del tribunal del jurat), sinó que s'estenen a la instrucció i a la fase intermèdia.

Instrucció, audiència preliminar i preparació del judici

La incoació del procés davant el tribunal del jurat no és una decisió que es pugui basar en el simple coneixement de la *notitia criminis*. Sinó que, per a incoar aquest tipus de procés, és necessari que de la querella, de la denúncia o de qualsevol actuació processal en resulti la **imputació d'un delicte a determinada persona** i que aquest delicte sigui un d'aquells l'enjudiciament dels quals

estigui atribuït a aquell tribunal. Només aleshores podrà el jutge instructor, després de valorar la versemblança d'aquella imputació, dictar interlocutòria ordenant la incoació del procés.

Una vegada incoat el procés, el jutge d'instrucció convocarà l'imputat, el ministeri fiscal i les parts que hagin estat presents en una compareixença, que el seu objectiu principal és donar a conèixer a aquell que hi ha una imputació. En aquesta compareixença, les parts podran sol·licitar la pràctica de les diligències d'investigació que considerin oportunes.

Celebrada la compareixença que es refereix l'article 25 LOTJ, el jutge instructor podrà:

a) Acordar el sobreseïment de la causa, si concorre alguna de les circumstàncies previstes en els articles 637 i 641 LECrim –la interlocutòria de sobreseïment pot ser recorreguda en apel·lació davant l'Audiència Provincial.

b) Acordar la continuació del procediment.

Si el jutge instructor entén que és procedent que el procés continuï ordenarà practicar les diligències que cregui que són procedents⁷⁷. Les parts també podran sol·licitar noves diligències en el termini dels cinc dies següents a la celebració de la compareixença de l'article 25 LOTJ o en el d'aquell en què es practiqués l'última de les ordenades.

⁽⁷⁷⁾Article 27.1 LOTJ.

Practicades, si escau, les diligències sol·licitades per les parts o aquelles que el mateix instructor consideri imprescindibles per a decidir sobre la procedència del judici oral i no es poguessin practicar en l'audiència preliminar, les parts disposen d'un termini de cinc dies per a instar el que considerin oportú respecte a l'obertura del judici oral⁷⁸.

⁽⁷⁸⁾Article 27.4 LOTJ.

Si a cap de les parts li interessa l'obertura del judici oral, el jutge instructor acordarà el sobreseïment de la causa.

Si, per contra, a les parts acusadores els interessa l'obertura del judici oral, aquesta sol·licitud formarà part de l'escrit de conclusions provisionals, tal com succeeix en l'àmbit del procediment abreuït. L'escrit de conclusions provisionals de la part acusadora haurà de contenir els extrems que es refereix l'article 650 LECrim i s'hi podran proposar diligències complementàries per a la seva pràctica en el judici oral.

Quan ja s'ha presentat l'escrit de qualificació de la defensa es dóna pas a la denominada *audiència preliminar*, la finalitat de la qual és decidir sobre si és procedent o no l'obertura del judici oral⁷⁹.

⁽⁷⁹⁾Article 30.1 LOTJ.

En l'audiència preliminar les parts manifesten el que consideren convenient sobre la procedència d'obrir el judici i es practiquen les diligències susceptibles de ser portades a terme el propi acte, proposades abans o durant l'audiència preliminar. L'instructor, abans de resoldre sobre la procedència de l'obertura del judici, està facultat per a ordenar un complement de la instrucció si ho creu convenient. Conclou l'audiència preliminar, el jutge, en el mateix acte o en els tres dies següents, decidirà mitjançant interlocutòria o bé l'obertura del judici oral, o bé el sobreseïment de la causa. La interlocutòria que acordi el sobreseïment de la causa es pot apel·lar davant l'Audiència Provincial. En canvi, l'interlocutòria d'obertura del judici oral no és susceptible de cap recurs.

La interlocutòria que mana obrir el judici presenta la peculiaritat que ha d'especificar: el fet o fets justiciables que seran objecte d'enjudiciament; les persones que podran ser jutjades com a acusats o tercers responsables civilment; les raons que justifiquen la procedència d'obrir el judici oral; i l'òrgan competent per a l'enjudiciament.

D'altra banda, en aquesta mateixa resolució, el jutge ordenarà que es dedueixi **testimoniatge** dels escrits de qualificació de les parts; de la documentació de les diligències que no es poden reproduir i que hagin de ser ratificades en el judici oral; i de la interlocutòria d'obertura del judici oral.

El jutge instructor emplaçarà les parts perquè, en el termini de quinze dies, compareguin davant l'Audiència Provincial (o, si és el cas, davant el Tribunal Superior de Justícia o davant el Tribunal Suprem). Quan s'hagin rebut les actuacions per l'òrgan corresponent, aquest designarà al magistrat president que per torn correspongui.

Les parts, quan compareguin davant el Tribunal competent per a l'enjudiciament, podran plantejar davant el magistrat president **articles de previ pronunciament i qüestions prèvies**, que es resoldran seguint la tramitació dels articles de pronunciament previ⁸⁰.

⁽⁸⁰⁾Article 36 LOTJ.

L'article 37 LOTJ regula un altre dels mecanismes clau d'aquest procediment: **la interlocutòria de fets justiciables**. En aquesta interlocutòria s'han d'especificar, de la forma prescrita en el precepte citat, els fets que els jurats hauran de tenir per provats o no (també s'hi inclouen aquells que funden el grau de participació o execució) i el delictes o delictes que aquests fets constitueixin. En aquesta mateixa interlocutòria, el magistrat que hagi de presidir el tribunal resoldrà sobre l'admissió dels mitjans de prova proposats per les parts i sobre l'anticipació de la seva pràctica i assenyalarà dia per a celebrar el judici oral.

Constitució del tribunal del jurat

Com ja hem dit, la constitució del tribunal del jurat representa el cim del procés de selecció dels ciutadans cridats a formar part d'aquell tribunal. Al moment i manera que es constitueix el tribunal del jurat s'hi refereixen els articles 39 a 41 LOTJ.

El judici oral

Una vegada constituït el tribunal del jurat, comença la celebració del judici oral.

El judici s'inicia amb la lectura pel secretari dels escrits de qualificació de les parts. Tot seguit s'inicia un torn d'intervencions que les parts exposen al jurat el que creuen que és pertinent sobre les seves qualificacions i finalitat de la prova proposada. En aquest moment poden, fins i tot, proposar noves proves amb la condició que es puguin practicar en l'acte del judici.

La LOTJ, en el seu article 46, preveu una sèrie d'**especialitats relatives a la prova**:

a) Els jurats, per mitjà del magistrat president i després de la declaració de la seva pertinència, podran dirigir, per escrit, als testimonis, perits i acusats les preguntes que considerin conduents per a fixar i aclarir els fets sobre els quals versis la prova.

b) Els jurats podran examinar els llibres, documents, papers i altres peces de convicció, en els mateixos termes que ho pot fer el tribunal en la resta dels procediments⁸¹.

c) Si es practica la prova d'inspecció ocular, el tribunal es constituirà en la seva integritat, és a dir, amb els jurats, en el lloc del succés.

d) Les diligències remeses pel jutge instructor podran ser exhibides als jurats en la pràctica de la prova.

e) Les parts podran interrogar als perits, testimonis i a l'acusat sobre les contradiccions que entenguin que hi ha entre el que manifesten en el judici oral i el que s'ha dit durant la instrucció. No es podran, no obstant això, llegir aquestes declaracions instructòries, encara que s'unirà a l'acta el testimoniatge que qui interroga ha de presentar en el acte.

Quan ja s'hagi practicat la prova, les parts podran modificar les seves conclusions i el magistrat president fer ús de la facultat que es refereix l'article 788.3 LECrim. Un fet diferencial d'aquest procés amb els processos ordinaris per de-

⁽⁸¹⁾Article 726 LECrim.

Per a fer una prova d'inspecció ocular és necessari que el tribunal del jurat es constitueixi íntegrament, acompanyat del magistrat president.

lícites greus és que si en aquest moment del procés les parts qualifiquen els fets com un delicte no atribuït al coneixement del tribunal del jurat, aquest seguirà coneixent.

La LOTJ preveu fins a quatre motius de **dissolució anticipada del jurat**:

a) Quan es produeixi la **suspensió** del judici per alguna de les causes previstes en la LECrim, el magistrat president podrà acordar aquesta dissolució. Si la suspensió s'ha d'allargar durant més de cinc dies o més, la dissolució és preceptiva⁸².

(82) Article 47 LOTJ.

b) Quan conclouen els informes, a instància de part o d'ofici, es pot acordar la dissolució si no resulta del judici l'existència de **prova de càrrec** per a fonamentar una condemna. Si la falta de prova es refereix a fets concrets o a algun acusat, aquests podran ser exclosos de l'objecte del veredict. El judici conclou amb sentència absolutòria⁸³.

(83) Article 49 LOTJ.

c) **Per conformitat de les parts**, en els termes que preveu l'article 50 LOTJ.

d) **Per desistiment dels acusadors** de la petició de condemna⁸⁴.

(84) Article 51 LOTJ.

El veredict

Conclòs el judici, el magistrat president sotmet al jurat l'**objecte del veredict**. Per a aquest fi, redactarà un qüestionari els extrems del qual apareixen detalladament regulats en l'article 52 LOTJ.

Qüestionari

En el qüestionari es demana l'opinió del jurat sobre l'aplicació dels beneficis de remissió condicional de la pena i la petició d'indult o no.

Abans de lliurar al jurat l'escrit que recull l'objecte del veredict, el magistrat president el sotmetrà a les parts perquè expressin el que considerin oportú sobre la inclusió o exclusió de fets. Fet això, amb les modificacions que doni lloc, aquest escrit s'incorpora a l'acta del judici i es fa lliurament de tot això als jurats. Així mateix, el magistrat president dirigirà als jurats les **instruccions** necessàries per al compliment de la seva comesa⁸⁵.

(85) Article 54 LOTJ.

A continuació, els jurats es retiren per a **deliberar**, i romanen incomunicats durant tot el temps que dura la deliberació. Després de la deliberació es produeix la votació sobre els fets consignats en els paràgrafs de l'escrit en què es recull l'objecte del veredict. Segons l'article 59.1 de la LOTJ, perquè un fet es declari provat, es requereixen set vots, quan sigui contrari a l'acusat; i cinc, quan hi sigui favorable.

Tot seguit, es dona lloc a la **votació sobre la culpabilitat o inculpabilitat** de l'acusat. Per a establir la culpabilitat es necessiten set vots; per a la inculpabilitat en són necessaris cinc.

El president ha de sotmetre el veredict a les deliberacions del jurat, format per nou persones.

El veredictes del jurat serà llegit pel seu portaveu en audiència pública. Quan s'hagi llegit el veredictes, el jurat cessa en les seves funcions.

La sentència

El magistrat president queda vinculat pel veredictes del jurat a l'hora de dictar sentència.

a) Així, si el veredictes fos d'**inculpabilitat**, el magistrat president dictarà en l'acte sentència absolutòria i ordenarà, si escau, la immediata posada en llibertat de l'acusat.

b) Si, per contra, el veredictes fos de **culpabilitat**, el magistrat president concedirà la paraula a les parts perquè es manifestin sobre la pena o mesures que s'han d'imposar i sobre la responsabilitat civil. Quan s'hagin escoltat les parts, dictarà sentència en la qual, sobre la base del veredictes, imposarà la pena procedent i resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delictes.

Recursos

Distingim els recursos següents:

a) Recursos contra les resolucions dictades pel jutge instructor

La LOTJ no estableix un règim general de recursos enfront de les resolucions dictades pel jutge instructor. Davant l'omissió, caldrà estar al que sobre aquest fet particular disposa el procediment ordinari.

b) Recurs d'apel·lació

Es poden recórrer en apel·lació davant la Sala Civil i Penal del TSJ de la comunitat autònoma⁸⁶:

⁽⁸⁶⁾Article 846 bis a) LECrim.

- Les sentències dictades pel magistrat president en l'àmbit de l'Audiència Provincial.
- Les interlocutòries dictades pel magistrat president resolent les qüestions de l'article 36 LOTJ.

Fem notar que aquest recurs d'apel·lació dista de ser un recurs ordinari, ja que la seva procedència es condiona a què concorrin alguns dels motius especials previstos en l'article 846 bis c) LECrim. El procediment del recurs d'apel·lació és el que hi ha previst en l'article 846 bis, lletres b), d) e) i f).

c) Recurs de cassació

Contra la sentència dictada per la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia en segona instància es pot interposar davant el Tribunal Suprem recurs de cassació per infracció de llei o trencament de forma⁸⁷.

⁽⁸⁷⁾Article 847 LECrim.

3.2. El procediment de menors

3.2.1. Àmbit d'aplicació i característiques generals de l'enjudiciament de menors

L'article 19 CP fixa la majoria d'edat penal en divuit anys, i exigeix la regulació expressa de la responsabilitat penal dels menors en una llei independent. Aquesta llei és la LO 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal del menor (des d'ara, LORRPM); modificada principalment per la LO 7/2000, de 22 de desembre, la LO 9/2002, de 10 de desembre i la LO 8/2006 de 4 de desembre.

El principi bàsic que inspira la Llei és la salvaguarda i defensa del **superior interès del menor**. Guiada per aquest principi, la naturalesa d'aquest procediment és qualificada per l'exposició de motius de "formalment penal però materialment sancionadora-educativa". Amb això es vol dir que per mitjà d'aquest procés es busca no tant la repressió de les conductes constitutives de delictes o falta dutes a terme per menors d'edat penal, com la reeducació i reinserció dels infractors. Aquesta finalitat justifica moltes de les especialitats que aquest procés presenta respecte al procés penal per a adults.

Aquest procediment es configura com la via adequada per a exigir la responsabilitat penal de les persones **majors de catorze anys i menors de divuit** per fets tipificats en el Codi penal o en altres lleis especials com a fets constitutius de delictes o falta.

Quan l'autor dels fets sigui menor de catorze anys, no se li exigirà responsabilitat d'acord amb la LORRPM, sinó que se li aplicarà el que disposen les normes sobre protecció de menors previstes en el Codi civil i altres disposicions vigents. En aquests casos, el ministeri fiscal haurà de remetre a l'entitat pública de protecció de menors testimoni dels detalls que consideri necessaris respecte al menor, a fi de valorar-ne la situació, i l'esmentada entitat haurà de promoure les mesures de protecció adequades a les circumstàncies del menor d'acord amb el disposat a la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor⁸⁸.

⁽⁸⁸⁾Article 3 LORRPM.

Fins i tot essent moltes les característiques que fan d'aquest procés un procés especial, les característiques principals, en la nostra opinió són:

a) **Protagonisme del fiscal i de l'equip tècnic.** La LORRPM, seguint els mateixos passos de la seva antecessora, encomana al fiscal la direcció de les investigacions, però també la defensa dels drets del menor, la vigilància de les actuacions que s'han de fer en el seu interès, i l'observació de les garanties del procediment. També és rellevant l'actuació de l'equip tècnic; actuació que es concreta a informar –en diferents estadis d'aquest procés– de la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre el seu entorn social i, en general, sobre qualsevol altra circumstància rellevant a l'efecte del procés i de la mesura que pogués ser imposada.

b) La competència per al coneixement i sentència dels fets comesos per menors d'edat penal (o per joves) correspon als **jutges de menors**. Aquests mateixos jutges són funcionalment competents per a l'execució de les sentències recaigudes en aquesta classe de processos, que materialment s'atribueix a les entitats públiques de protecció i reforma de menors de les comunitats autònomes.

No obstant això, si es tracta de fets constitutius d'algun dels delictes tipificats en els articles 571 a 580 del Codi penal, el coneixement i sentència d'aquests fets correspon al Jutjat Central de Menors de l'Audiència Nacional.

c) La tutela del suprem interès del menor es tradueix en un sistema d'**intervenció mínima o "diversió"**, connectat generalment a la conciliació de l'autor i de la víctima i a la reparació del dany i dels perjudicis causats. Aquest sistema justifica la no-incoació del procés malgrat que hi hagi indicis de responsabilitat enfront del menor; la possibilitat de posar fi a aquell de manera anticipada i, en fi, la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor.

d) No es permet l'exercici de l'acció popular, però sí el de l'acció particular (DF 2a. de la LO 15/2003, de 25 de novembre). L'article 25 LORRPM permet que les persones directament ofeses pel delicte, els seus hereus o els seus representants legals, si fossin menors d'edat o incapaços, es personin en el procés i puguin actuar com una veritable part processal.

e) Les especialitats més destacables que, en l'àmbit de l'enjudiciament de menors, revesteixen els tràmits per a l'exigència de la **responsabilitat civil**⁸⁹ són: d'una banda, la previsió que els pares, tutors, acol·lidors i guardadors legals o de fet responen solidàriament amb el menor dels mals i perjudicis ocasionats com a conseqüència de l'acció il·lícita⁹⁰.

3.2.2. Procediment

En el procediment per a l'enjudiciament de menors es poden distingir les fases següents: instrucció; audiència; sentència i impugnació; i execució.

Els jutjats de menors són els òrgans judicials que tenen competència sobre delictes comesos pels menors.

Lectura recomanada

Sobre la possibilitat d'evitar o suspendre l'execució de la mesura imposada al menor, vegeu els articles 18, 19 i 51 de la LORRPM.

⁽⁸⁹⁾Article 61 a 64 LORRPM.

⁽⁹⁰⁾Article 61.3 LORRPM.

1) Instrucció

Com ja s'ha avançant més amunt, una de les notes que caracteritzen el procés de menors és l'atribució al fiscal de la instrucció d'aquestes causes⁹¹. La *notitia criminis* té per primer destinatari el fiscal, que és a qui correspon d'admetre o no a tràmit la denúncia; custodiar les peces, documents i efectes que li hagin estat remesos i practicar, si escau, les diligències que considerin pertinents per a comprovar el fet delictiu i la responsabilitat penal del menor.

⁽⁹¹⁾Article 16.1 LORRPM.

Quan ja s'han dut a terme les actuacions anteriors, el fiscal pot decidir fer el següent:

a) Desistir de la incoació de l'expedient. La possibilitat de desistir de l'expedient prèviament a la seva incoació⁹² se supedita, d'una banda, que els fets denunciats siguin constitutius d'una falta o d'un delictes menys greu comès sense violència i sense intimidació i; d'una altra, que el menor no hagi comès amb anterioritat fets de la mateixa naturalesa.

⁽⁹²⁾Article 18 LORRPM.

El fiscal també pot desistir de l'expedient quan aquest ja s'ha iniciat. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delictes menys greu o falta; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el mal causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁹³.

⁽⁹³⁾Article 19 LORRPM.

b) Incoació de l'expedient. Si, per contra, el fiscal decideix incoar expedient enfront del menor, haurà de notificar aquesta decisió al menor i als seus representants legals, a fi que designin lletrat (sinó se li designarà un d'ofici). La incoació de l'expedient també es notificarà al perjudicat, que des d'aquest moment pot exercitar les accions civils que li corresponguin, compareixent en la peça de responsabilitat civil que tramitarà el jutge de menors.

La incoació de l'expedient genera per al menor imputat una sèrie de drets, entre els quals es poden destacar: el dret a ser informat pel jutge, el fiscal o la policia dels drets que li assisteixen; el dret a intervenir en les diligències que es practiquin durant la investigació preliminar i a sol·licitar la pràctica de diligències; el dret a entrevistar-se de manera reservada amb el seu advocat, fins i tot abans de prestar declaració; i el dret a ser assistit pels serveis de l'equip tècnic⁹⁴.

⁽⁹⁴⁾Article 22 LORRPM.

Si s'incoa l'expedient, el fiscal podrà acordar qualsevol **activitat investigadora** no restrictiva de drets fonamentals **dirigida a comprovar la participació del menor en els fets**.

També acordarà la pràctica de les diligències instades pels perjudicats que haguessin comparegut en el procés, sempre que les consideri fonamentals per a esbrinar els fets o si el menor hi va participar i no es tracti de la diligència d'acarament o versí sobre la situació psicològica, educativa, familiar o social del menor⁹⁵.

El lletrat del menor també pot sol·licitar del fiscal la pràctica de totes aquelles diligències que consideri oportunes⁹⁶, excepte –com ja és obvi– que es tracti de diligències restrictives o limitadores de drets fonamentals, ja que, en aquest cas, l'òrgan competent per a ordenar la pràctica d'aquestes diligències és el jutge de menors⁹⁷.

Una actuació preceptiva durant la instrucció de l'expedient és l'**emissió, per part de l'equip tècnic, d'un informe** sobre la situació psicològica, educativa i familiar del menor, i també sobre qualsevol altra circumstància que pugui ser rellevant a l'efecte de la imposició de la mesura. L'equip tècnic també podrà informar sobre la conveniència d'una activitat conciliadora entre el menor i la víctima o sobre la conveniència de no continuar amb la tramitació de l'expedient en interès del menor.

El fiscal també pot desistir de l'expedient una vegada iniciat aquest. Com en el cas anterior, el desistiment en la continuació de l'expedient només serà possible si el fet imputat al menor constitueix delictes menys greu o falta; i si, a més, aquesta infracció es va cometre sense violència o intimidació. En aquesta decisió, el fiscal haurà de tenir en compte, especialment, la possible conciliació del menor amb la víctima o el compromís per part d'aquell de reparar el dany causat a aquesta i/o de complir l'activitat educativa proposada per l'equip tècnic en el seu informe⁹⁸.

Requereix un esment especial el tractament legal que en aquest àmbit reben les mesures **cautelars**.

Pel que fa a la **detenció**⁹⁹, al marge de les especialitats pròpies que aquesta privació de llibertat comporta, convé cridar l'atenció sobre que qui practiqui la detenció disposa d'un termini de vint-i-quatre hores per a posar al menor detingut en llibertat o a la disposició del fiscal (no del jutge). En aquest últim cas, serà el fiscal qui decideixi sobre si és procedent deixar-lo en llibertat o si, per contra, és procedent posar al menor a la disposició del jutge de menors, perquè aquest adopti alguna de les mesures cautelars que es refereixen els articles 28 i 29 LORRPM.

Secret de l'expedient

L'expedient podrà ser declarat totalment o parcialment secret en els termes i amb l'abast establert en l'article 24 de la LORRPM.

⁽⁹⁵⁾Article 25 LORRPM.

⁽⁹⁶⁾Article 26 LORRPM.

⁽⁹⁷⁾Article 23.3 i 26.3 LORRPM.

⁽⁹⁸⁾Article 19 LORRPM.

⁽⁹⁹⁾Pel que fa a la detenció, vegeu l'article 17 de la LORRPM.

Les **mesures cautelars** a les quals hem fet esment són:

- a) Internament en un centre.
- b) Llibertat vigilada.
- c) Prohibició d'aproximar-se o comunicar-se amb la víctima o amb els seus familiars o altres persones que determini el jutge.
- d) Convivència amb una altra persona, família o grup educatiu.
- e) Les mesures que es considerin convenientes en els casos d'exempció de la responsabilitat.

Per a l'adopció de la mesura cautelar d'internament caldrà atendre's a la gravetat dels fets, i valorar també les circumstàncies personals i socials del menor, l'existència d'un perill cert de fuga, i, especialment, que el menor hagi comès o no anteriorment altres fets greus de la mateixa naturalesa. Com en el procediment ordinari per delictes greus i en el procediment abreujat, l'adopció de la mesura cautelar requereix de la celebració prèvia d'una compareixença que es farà de la manera prevista en el citat article 28 LORRPM.

Conclou la instrucció, el fiscal ordenarà la **conclusió de l'expedient**, i se li notificarà al lletrat del menor. El fiscal remetrà al jutge de menors l'expedient amb un escrit d'al·legacions, que podrà:

- a) Sol·licitar el sobreseïment de les actuacions si, al seu judici, concorre algun dels motius previstos en la LECrim.
- b) Sol·licitar la imposició d'alguna de les mesures previstes legalment. En aquest últim cas, l'escrit d'al·legacions del fiscal –a més dels extrems esmentats en l'article 30. 1 LORRPM– proposarà la prova que intenti de valer-se en defensa de la seva pretensió.

2) Audiència

Rebut l'escrit d'al·legacions del fiscal amb l'expedient, el jutge de menors (o el jutge central de menors) procedirà a obrir el tràmit d'audiència, i donarà trasllat simultàniament als qui exercitin l'acció penal i la civil que en un termini comú de cinc dies hàbils formulin els seus respectius escrits d'al·legacions i proposin les proves que considerin pertinents.

Si no és que el menor i el seu lletrat es mostren conformes amb l'escrit d'al·legacions de l'acusació i la mesura que ha sol·licitat aquesta¹⁰⁰, el jutge de menors adoptarà alguna de les resolucions que es refereix l'article 33 LORRPM.

⁽¹⁰⁰⁾Article 32 LORRPM.

Si el jutge de menors considera procedent la celebració de l'audiència, en la mateixa interlocutòria resoldrà allò que sigui procedent sobre l'admissió de les proves proposades i assenyalà dia i hora que ha de començar aquella. En aquesta audiència el menor podrà manifestar la seva conformitat amb els fets que se li imputen amb les mesures instades pel fiscal i amb la responsabilitat

civil, fet que hi posarà i determinarà el dictat d'una sentència de conformitat¹⁰¹. En cas que el menor no manifesti la seva conformitat en els termes que hem dit abans, l'audiència se celebrarà en els termes previstos en l'article 37 LORRPM.

Quan el menor o la persona o persones contra qui es dirigeixi l'acció civil no estiguin conformes amb la responsabilitat civil sol·licitada, se substanciarà el tràmit de l'audiència només pel que fa a aquest últim aspecte, i es practicarà la prova proposada a fi de determinar l'abast d'aquella¹⁰².

(101) Article 36 LORRPM.

(102) Article 36.4 LORRPM.

3) Sentència i impugnació

En el termini de cinc dies a contar des d'aquell que va acabar l'audiència, el jutge de menors dictarà sentència, que resoldrà motivadament sobre la mesura o mesures proposades. En la mateixa sentència es resoldrà sobre la responsabilitat civil derivada del delictes o falta, amb el contingut indicat en l'article 115 del Codi penal¹⁰³. Si es donen els requisits i condicions de l'article 40 de la LORRPM, el jutge podrà acordar –d'ofici o a instància del fiscal o del lletrat del menor– en la mateixa sentència o per interlocutòria motivada, quan aquella sigui ferma, la suspensió de l'execució del contingut a la sentència. En cap cas la suspensió podrà fer-se sobre el pronunciament de la responsabilitat civil derivada del delictes o falta.

(103) Article 39.1.II LORRPM.

Enfront de la sentència dictada pel jutge de menors (o jutge central de menors) hi pot haver recurs d'apel·lació davant l'Audiència Provincial¹⁰⁴ (o davant l'Audiència Nacional).

(104) Article 41.1 LORRPM.

Les sentències dictades per les audiències provincials en segona instància es poden recórrer en cassació per a unificar la doctrina davant la Sala Segona del TS, quan s'hagués imposat alguna de les mesures a les quals es refereix l'article 10 de la LORPM¹⁰⁵.

(105) Article 42 LORRPM.

4) Execució

El control respecte a l'execució material de les mesures imposades a menors d'edat penal correspon al jutge de menors que va dictar la sentència corresponent. A l'efecte de facilitar aquesta funció supervisora o fiscalitzadora de l'execució, l'article 44 LORRPM reconeix al jutge un conjunt de facultats.

D'altra banda, l'execució de les mesures adoptades pels jutges de menors en les seves sentències és una funció que s'ha encomanat a les comunitats autònomes i a les ciutats de Ceuta i de Melilla¹⁰⁶.

(106) Article 45 LORRPM.

Tot el què és relatiu a l'execució de les mesures imposades als menors d'edat penal, tant si són privatives de llibertat com si no ho són, es regula en els articles 43 a 60 LORRPM.

4. Procediments especials (III)

4.1. Procediment penal contra diputat o senador en Corts

Els diputats i senadors gaudeixen del privilegi de la immunitat, establert en l'article 71.2 CE.

En essència, són dues les garanties previstes en el nostre ordenament jurídic en garantia de la immunitat parlamentària:

- 1) La necessitat d'obtenir autorització de la Càmera respectiva per a procedir penalment contra el parlamentari.
- 2) L'atribució de competència al Tribunal Suprem per a conèixer d'aquestes causes.

Els articles 750 a 756 LECrim contenen una sèrie d'especialitats processals per al cas que el procés penal es dirigeixi contra un diputat o senador a Corts. A aquests preceptes se'ls hi ha d'unir l'article 118 bis LECrim en virtut del qual s'ha de posar en immediat coneixement dels diputats i senadors l'admissió d'una denúncia, querella o qualsevol actuació processal de la qual derivi la imputació d'un delicte.

Molts aspectes del procediment estan regulats en altres cossos legals. Així, en la Llei de 9 de febrer de 1912, sobre competència per a conèixer de les causes contra diputat o senador, i en els Reglaments del Congrés dels diputats i del Senat.

4.2. Procediment contra jutges, magistrats i fiscals

Els articles 405 a 410 LOPJ contenen una sèrie de normes relatives al procediment per a exigir responsabilitat penal als jutges i magistrats (aplicables també als fiscals en virtut de l'article 60 EOMF) pels delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

Les principals peculiaritats que presenta el procediment contra aquestes persones es poden resumir, fonamentalment, en tres: competència, iniciació i suspensió del jutge o magistrat.

4.2.1. Competència

L'enjudiciament d'aquestes causes correspon a les sales civils i penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes o a la Sala Penal del Tribunal Suprem. La instrucció va a càrrec d'un magistrat d'aquelles sales nomenat segons el torn corresponent.

4.2.2. Iniciació

Els òrgans judicials i qualsevol altre tipus d'autoritats no judicials tenen el deure, en els termes establerts per la Llei¹⁰⁷, de posar en coneixement del tribunal competent els fets amb aparença delictiva –imputables a jutges, magistrats o fiscals– que arribin al seu coneixement.

⁽¹⁰⁷⁾Article 406 a 409 LOPJ.

L'article 410 de la LOPJ (introduït per la LO 19/2003, de 23 de desembre) estableix que quan alguna de les parts en un procés o persona que hi tingués interès formulï querella contra jutge o magistrat que ha de resoldre en aquest procés, l'òrgan competent per al coneixement d'aquesta querella, abans de procedir a la seva admissió podrà demanar els antecedents que consideri oportuns a fi de determinar tant la seva pròpia competència com la rellevància penal dels fets objecte de querella o la versemblança de la imputació. Aquesta previsió obeeix, segons l'exposició de motius de la LO 19/2003, "amb el fi d'eliminar una pràctica fraudulenta [...] que significa atemptar contra el dret constitucional al jutge ordinari predeterminat per la llei".

4.2.3. Suspensió del jutge o magistrat

L'article 383.I.1r. LOPJ disposa la **suspensió del jutge o magistrat** quan s'hagi declarat tenir lloc a procedir contra ells per delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

4.3. Procediment per delictes d'injúries i calúmnies contra particulars

Està regulat en els articles 804 a 815 LECrim i conté una sèrie d'especialitats en la tramitació del procediment ordinari per delictes greus, que afecten, sobretot, la instrucció.

Malgrat la remissió que fa la Llei al procediment per delictes greus, tant la Sala Segona del Tribunal Suprem com la Fiscalia General de l'Estat¹⁰⁸ consideren que s'ha de **seguir la tramitació del procediment abreujat**, ja que és la que correspon a les penes que el Codi penal preveu per a aquells delictes.

⁽¹⁰⁸⁾Consulta 2/1994.

Queden fora de l'àmbit d'aquest procediment les injúries i calúmnies proferides per escrit i amb publicitat, respecte a les quals s'haurà de seguir el procediment ordinari corresponent.

Es tracta de delictes que reben el qualificatiu de privats, circumstància que justifica la vigència del **principi dispositiu**, reflectida en diferents aspectes:

a) El procediment només es pot iniciar a instància de part mitjançant **querella**, excepte quan l'ofensa es dirigeixi contra funcionari públic, autoritat o agent de la mateixa sobre fets concernents a l'exercici dels seus càrrecs, cas en què s'ha de procedir d'ofici.

b) El **perdó de l'ofès** extingeix la responsabilitat penal i provoca la fi del procés¹⁰⁹.

(109) Article 215.3 CP.

c) Abans d'iniciar el procediment es necessita celebrar un **acte de conciliació** dirigit a propiciar un arranament pacífic que eviti el procés¹¹⁰.

(110) Article 804 LECrim.

d) El **ministeri fiscal no intervé** en aquest procediment.

e) L'òrgan judicial **no pot fer ús de la facultat prevista en l'article 733 LECrim**.

f) L'article 814 LECrim permet de celebrar el **judici en rebel·lia** quan consti haver estat citat en forma.

Estan **activament legitimats** per a promoure aquest procediment l'ofès pel delicte i el seu representant legal¹¹¹, encara que la jurisprudència també ha admès la legitimació de les persones jurídiques.

(111) Article 215.1 CP.

El procediment **s'inicia mitjançant querella**, quan ja s'ha celebrat l'acte de conciliació amb el querellat o després d'haver intentat celebrar-lo sense èxit. Si la querella ho és per injúria o calúmia abocades en judici, caldrà acreditar l'autorització del jutge o tribunal davant aquells als quals hagin estat inferides per a procedir.

La tramitació de la **fase sumarial** presenta un parell d'**especialitats acceleradores**, una d'aquestes relativa al cas de les injúries o calúmnies proferides per escrit i l'altra al supòsit que les calúmnies es profereixin verbalment:

a) Quan s'hagin proferit **per escrit**, si el querellat reconeix l'escrit i una vegada comprovat que no ha existit publicitat, el jutge dicta interlocutòria de processament i conclou el sumari.

b) Si les injúries o calúmnies es van proferir **verbalment**, el jutge convoca a judici verbal el querellant, el querellat i els testimonis que puguin donar raó dels fets. Realment no es tracta d'un judici sinó d'una vista per a la tramitació de la qual se segueix aquesta via procedimental i en la qual es condensa la fase instructora del procediment. Quan s'ha conclòs aquesta vista, el jutge ha de decidir si dicta o no ordre de processament, i, en conseqüència, si procedeix obrir el judici oral o si és procedent, per contra, el sobreseïment de la causa.

Les úniques **especialitats** que presenta el **judici oral** són les següents:

a) L'article 814 LECrim permet de celebrar el **judici en rebel·lia**, quan consti haver estat citat en forma.

b) L'article 813 LECrim estableix la **prohibició expressa de testimonis de referència** en les causes sobre injúries i calúmnies proferides verbalment.

c) No es pot plantejar la tesi de desvinculació prevista en l'article 733 LECrim¹¹² ni l'incident previst en l'article 788.3.II LECrim.

(112) Cfr. article 733.III LECrim.

(113) Article 162.2.II CP.

Pel que fa referència a les costes, l'acusador privat gaudeix de preferència sobre l'Estat per al seu cobrament¹¹³.

4.4. Procediment per delictes comesos per mitjà de la impremta, el gravat o qualsevol altre mitjà mecànic de publicació

Els articles 816 a 823 bis LECrim contenen diferents **especialitats instructories** per als procediments que se segueixin per aquest tipus de delictes.

Com en el cas de les calúmnies i injúries sense publicitat, el procediment bàsic que s'ha de seguir, sobre el qual incideixen aquelles especialitats, és el **procediment abreujat**¹¹⁴.

(114) Consulta a la Fiscalia General de l'Estat 2/1994.

La LO 8/2002, de 24 d'octubre, complementària de la Llei de reforma parcial de la Llei d'enjudiciament criminal, sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes, i de modificació del procediment abreujat, va incorporar a aquest procediment l'article 823 bis LECrim que declara aplicable aquest procediment a l'enjudiciament dels delictes comesos amb mitjans sonors o fotogràfics, difosos per escrit, ràdio, televisió, cinematoògraf o d'altres similars.

La llei especifica mesures dirigides a la immediata cessació de l'activitat i també a l'esbrinament del responsable del delicte:

a) Els jutges quan iniciïn el procediment podran acordar el segrest de la publicació o la prohibició de difondre o projectar el mitjà amb el qual es va produir l'activitat delictiva.

b) Si l'escrit o estampa s'hagués publicat en un diari, es prendria declaració al director o redactors i al cap o regent de l'establiment tipogràfic¹¹⁵.

(115) Article 817 LECrim.

c) Si el delictes s'hagués comès mitjançant la publicació d'un escrit o estampa solts, es prendria declaració al cap i dependents de l'establiment on es va portar a terme la impressió o estampació¹¹⁶.

(116) Article 818 LECrim.

d) La reclamació de l'original a la persona que el tingui en el seu poder.

Si no consta o no pot ser tingut el responsable principal, el procediment es dirigirà contra els **responsables subsidiaris** en l'ordre especificat en el Codi penal¹¹⁷. I, si durant el curs de la causa apareix alguna persona que, segons aquell ordre, hagi de respondre amb preferència al processat, el procediment se sobreseurà respecte a aquest i es dirigirà contra aquell¹¹⁸.

(117) Article 819 LECrim.

(118) Article 821 LECrim.

Si es dicta **sentència contra algun responsable subsidiari** ja no es podrà iniciar un nou procediment contra l'autor del delictes, si arribés a ser conegut¹¹⁹.

(119) Article 820.II LECrim.

La **conclusió de la fase instructora** es produeix quan s'hagin obtingut l'imprès, gravat o mitjà mecànic de publicació i s'hagi esbrinat l'autor o responsable subsidiari¹²⁰. Respecte a les diligències relatives als efectes o instruments del delictes, l'article 822 LECrim només considera com a tals els exemplars de l'escrit o estampa i el motlle d'aquesta.

(120) Article 823 LECrim.

4.5. El procediment d'*habeas corpus*

El procediment està regulat en la LO 6/1984, de 24 de maig (des d'ara LOHC), que dóna desenvolupament legislatiu al que hi ha disposat en l'article 17.2 CE. Mitjançant aquest procediment es tracta de resoldre sobre la procedència o no de la posada en llibertat d'una persona detinguda per persona o autoritat no judicial. Té, doncs, per objecte comprovar la regularitat o legitimitat de la detenció. A aquests efectes, la LOHC considera persones detingudes il·legalment¹²¹ a:

(121) Article 1 LOHC.

a) Aquelles que siguin detingudes per persona o autoritat no judicial sense concórrer els supòsits legals o sense respectar les formalitats i requisits exigits, a aquest respecte, per les lleis.

b) Les il·lícitament internades en qualsevol establiment o lloc.

c) Aquelles que ho estiguessin per termini superior a l'assenyalat en les lleis si, transcorregut aquest termini, no són posades en llibertat o no són posades a disposició del jutge més pròxim al lloc de la detenció.

4.5.1. Competència (article 2 LOHC)

Correspon al **jutge d'instrucció** del lloc en el qual hi hagi la persona privada de llibertat. I, si no consta aquest lloc, el del lloc on es va produir la detenció. En defecte de tots dos, serà el jutge competent el jutge d'instrucció del lloc on s'hagin tingut les últimes notícies sobre el parador del detingut.

Si es tracta d'una detenció per delictes comesos per persona integrada o relacionada amb **bandes armades o individus terroristes o rebels** la competència correspon als **jutges centrals d'instrucció**.

En l'àmbit de la **jurisdicció militar** seran competents els **jutges togats militars**.

4.5.2. Legitimació activa (article 3 LOHC)

Estan legitimats activament per a instar el procediment d'*habeas corpus*:

- a) El privat de llibertat; el seu cònjuge o persona unida per anàloga relació d'afectivitat; descendents, ascendents, germans i, respecte als menors i incapacitats, els seus representants legals.
- b) El ministeri fiscal.
- c) El Defensor del Poble.
- d) El jutge competent pot iniciar d'ofici el procediment.

4.5.3. Procediment

El procediment s'inicia mitjançant escrit o compareixença davant el jutge competent per a conèixer d'aquest procediment, sense que es requereixi representació tècnica ni assistència lletrada. Sigui quina sigui la forma en què es faci aquesta sol·licitud, en aquesta s'hauran d'expressar els extrems als quals es refereix l'article 4 LOHC.

La sol·licitud també es pot fer davant l'autoritat, agent de la mateixa o funcionari en què la seva custòdia estigui la persona privada de llibertat, que haurien de posar immediatament en coneixement del jutge la sol·licitud d'*habeas corpus*. Si no es fes, poden ser advertits pel jutge, sense perjudici d'incórrer en la responsabilitat penal o disciplinària que correspongui¹²².

⁽¹²²⁾ Article 5 LOHC.

El jutge ha d'examinar la regularitat de la sol·licitud i, després de donar trasllat al fiscal, decidir si dicta interlocutòria incoant el procediment o denegant la sol·licitud. Tant en un cas com en l'altre, enfront de la decisió del jutge no hi podrà haver cap recurs¹²³.

Si el jutge decideix incoar el procediment, en la mateixa interlocutòria, ordenarà a l'autoritat en què hi hagi la custòdia del detingut que ho posi de manifest davant ell sense pretext o demora. No obstant això, el jutge també està facultat per a constituir-se en el lloc on el detingut estigui.

A continuació, **el jutge escoltarà el detingut i l'autoritat, agent o funcionari** que hagi practicat la detenció, als quals donarà a conèixer les declaracions del detingut. El jutge, admetrà, si les considera pertinents, i ordenarà practicar les proves que aquells aportin i es puguin practicar en el mateix acte.

En el termini de vint-i-quatre hores des que es va dictar l'acte d'incoació, el jutge ha de practicar totes aquelles actuacions i dictar **interlocutòria** en què s'adoptarà alguna de les **resolucions** previstes en l'article 8.2 LOHC.

4.6. Procediments en matèria de delictes comesos per persona integrada o relacionada amb bandes armades o individus terroristes o rebels

Les especialitats processals que afecten les causes que es persegueix aquesta classe de delictes són, de manera resumida, les que tenim a continuació:

a) Competència. La instrucció d'aquestes causes s'atribueix als jutjats centrals d'instrucció, i el seu enjudiciament als jutjats centrals penal o a la Sala Penal de l'Audiència Nacional (d'acord amb la gravetat de la pena).

b) Es pot prorrogar el termini ordinari de la **detenció** i decretar la **incomunicació** del detingut, en els termes previstos en l'article 520 bis LECrim.

c) En els casos de necessitat excepcional o urgent els agents de policia podran procedir, sense necessitat d'una autorització judicial prèvia, a l'**entrada i escorcoll** de llocs i domicilis, en els termes previstos en l'article 533 LECrim¹²⁴.

d) El ministre de l'interior o el secretari d'estat de seguretat pot decretar l'**observació de les comunicacions**, en els termes previstos en l'article 579.4 LECrim.

e) Una vegada l'ordre de processament és ferma i s'ha decretat la presó provisional es produeix la **suspensió automàtica de l'exercici de la funció o càrrec públic** que pogués estar ostentant el processat, suspensió que es perllongarà mentre duri l'estat de presó¹²⁵.

(123) Article 6 LOHC.

Detenció irregular

Una vegada presentada la sol·licitud d'*Habeas corpus*, l'agent en la custòdia del qual hi ha el detingut està obligat a notificar al jutge. Si no ho fa, pot incórrer en una falta greu, ja que la persona detinguda queda privada de llibertat de manera no regular.

(124) Vegeu també l'article 55.2 CE.

(125) Article 384 bis LECrim.

4.7. Especialitats processals en els estats d'excepció i setge

L'article 55.1 CE autoritza el legislador a suspendre certs drets fonamentals quan es declarin els estats d'excepció i setge.

La LO 4/1981, d'1 de juny, reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge (LOREAES) preveu –segons si es tracta de l'estat d'excepció o setge– certes limitacions a aquests drets fonamentals. Les limitacions amb incidència processal penal es refereixen a:

a) La detenció i a la presó provisional¹²⁶.

⁽¹²⁶⁾ Article 16 LOREAES.

b) La inaplicació de la remissió condicional de la pena¹²⁷.

⁽¹²⁷⁾ Article 30 LOREAES.

c) L'entrada i escorcoll¹²⁸.

⁽¹²⁸⁾ Article 17 LOREAES.

d) La intervenció de les comunicacions¹²⁹.

⁽¹²⁹⁾ Article 18 LOREAES.

e) La possible extensió de la jurisdicció militar a determinats delictes que, en circumstàncies normals, estan atribuïts a la jurisdicció ordinària¹³⁰.

⁽¹³⁰⁾ Article 5 LOREAES.

5. El Tribunal Penal Internacional

El Tribunal Penal Internacional (TPI) es qualifica freqüentment com el gran assoliment del segle XX en la lluita contra la impunitat i la protecció dels drets fonamentals de la humanitat. Arribar a la seva creació és el fruit d'una llarga evolució històrica i de depuració jurídica de determinats conceptes, com el de responsabilitat individual enfront de responsabilitat estatal; el de tribunal permanent enfront del de tribunals *ad hoc*; o el de la responsabilitat dels estats en la persecució enfront de "justícia universal", entre d'altres. Espanya en va ratificar l'adhesió al TPI mitjançant la Llei orgànica 6/2000, de 4 d'octubre.

Antecedents i necessitat d'una justícia internacional

Com a lliçó que es pot extreure a l'hora d'implementar una veritable justícia internacional podem assenyalar:

- la necessitat de resposta enfront dels crims que es van cometre al segle XX, que constitueixen una amenaça per a la seguretat de la humanitat;
- l'exigència que els Estats s'abstinguin d'intervenir en els assumptes interns d'altres Estats i de recórrer a l'amenaça o a la força;
- l'existència de deures judicials dels estats enfront dels crims internacionals i el necessari desterrament de la impunitat.
- la necessitat d'un tribunal únic per a totes les persones i territoris; i,
- l'exigència d'anar més enllà de l'anomenat *principi de justícia universal*, que ha conduït a efectes tan discutibles com la intervenció d'òrgans judicials d'un país en un altre.

El conjunt de les necessitats que hem assenyalat –exemplificades entre altres de possibles en el cas exposat– situa el TPI com un tribunal:

- amb magistrats triats de comú acord pels Estats o els seus representants, sense vinculació a organitzacions de les quals es puguin sospitar influències polítiques indesitjables;
- els membres del qual tenen garantit la independència, la imparcialitat i la responsabilitat, com també gaudir de la consideració moral i professional més alta;
- que actua com a garant d'un autèntic "tancament" enfront de la impunitat de determinats delictes (subsidiarietat, complementarietat), alhora que reclama a una jurisdicció única la lluita individualitzada i de vegades qüestionada d'estats o magistrats concrets contra aquests fets delictius.

5.1. L'Estatut de Roma i el Tribunal Penal Internacional

El 17 de juny de 1998, es va signar a Roma una Convenció que conté l'estatut creador del TPI. Avui aquesta norma s'ha de completar amb els denominats *elements del crim* i les regles de procediment i prova del Tribunal Penal Internacional, aprovats, si bé encara provisionalment, per la Comissió Preparatòria del TPI en el si de l'ONU.

El TPI instaura un nou sistema de justícia universal les notes més rellevants del qual són:

- 1) La judicialització, com a reacció mundial contra la delinqüència.
- 2) La creació d'una jurisdicció permanent.
- 3) La naturalesa independent del Tribunal que es crea, sotmès només a la legalitat.
- 4) L'exercici de la competència, tant enfront de persones individuals, com enfront dels Estats o altres persones de dret públic o privat.
- 5) La independència del Tribunal, tot i que està vinculat a l'ONU.
- 6) La reserva de competència per als delictes més greus, els que recull expressament el catàleg del mateix estatut, sense que se n'excloquin, però, altres de gravetat semblant que apareguin posteriorment.
- 7) El caràcter complementari i subsidiari. El joc d'aquests principis de subsidiarietat i complementarietat representa, tal com preveu el preàmbul de l'Estatut de Roma i el seu article 17, que el TPI només ha d'actuar –amb alguna excepció que després s'assenyalarà– quan l'estat competent no estigui disposat a enjudiciar la situació o no ho pugui fer. La complementarietat, a més, actua com a límit a l'exercici de la jurisdicció del TPI alhora que una salvaguarda de la sobirania dels Estats.

Principis de subsidiarietat i complementarietat

En aplicació dels principis esmentats, tot i que l'estat hagi dictat una resolució, el TPI pot actuar, sense que operi la cosa jutjada, si amb aquesta resolució es va pretendre sostreure a l'acusat de la seva responsabilitat.

Aquesta configuració es valora unànimement com un dels avenços més significatius de la justícia internacional. D'acord amb aquesta, no s'exclouen, rebutgen o absorbeixen les obligacions i facultats de l'Estat nacional originàriament competent; i, simultàniament, es preserva la impunitat dels delictes de lesa humanitat davant la seva falta de persecució.

L'Estatut del TPI és un text heterogeni que conté tres grans apartats:

- 1) una part orgànica, en què figuren els òrgans i l'organització del tribunal;
- 2) les normes de dret penal sobre la responsabilitat genèrica i especial, de tipificació (Codi penal específic); i,
- 3) el règim processal del Tribunal: investigació, vista, resolució i règim d'impugnació, i les normes relatives a l'execució de la pena.

5.2. L'accés al Tribunal Penal Internacional

El sistema respon a criteris restrictius que exclouen un sistema de legitimació universal.

Només poden posar en marxa el TPI un Estat membre; el Consell de Seguretat de les Nacions Unides i el Fiscal (art. 13.b); 14 i 15 Estatuts de Roma de la CPI (ER). Cada estat exerceix aquesta legitimació amb l'únic límit de tractar-se de fets comesos al seu territori o pels seus propis nacionals, o al territori i pels nacionals d'un altre Estat membre.

El Consell de Seguretat actua com a representant de la comunitat internacional. Per aquest motiu la seva decisió d'enviar un assumpte al Tribunal s'ha d'adoptar en el marc del capítol VII de la Carta de Nacions Unides, sense que li siguin aplicables les restriccions jurisdiccionals assenyalades per als Estats.

El fiscal pot actuar d'ofici, després d'una investigació que se sotmet a una ratificació posterior, com es veurà. Aquesta investigació s'haurà pogut iniciar gràcies a la informació recollida d'un Estat, una ONG o altres fonts (art. 15.2).

Les víctimes només poden acudir al fiscal o "presentar observacions" a la Sala de Qüestions Preliminars "de conformitat amb les regles de procediment i prova" (art. 15.3 *in fine*); si bé, s'ha de precisar immediatament que al llarg de tot el procediment hi ha nombrosos preceptes amb vista a representar els seus interessos.

5.3. Composició del Tribunal Penal Internacional (part IV, art. 34 a 49)

El TPI està compost per divuit magistrats triats a proposta dels Estats membres, en votació secreta de l'Assemblea dels mateixos Estats membres.

Per a l'elecció s'han de tenir en compte els aspectes personals i professionals dels magistrats, i la representació adequada de gènere, especialitats i àrees geogràfiques.

Les característiques d'aquests magistrats es corresponen a les que s'exigeixen habitualment per als òrgans internacionals, això és, ser persones d'alta consideració moral, imparcialitat i integritat que reuneixin les condicions que es requereixen per a l'exercici de les més altes funcions judicials als països respectius (art. 36.3).

Es prioritza el caràcter professional/jutjador, com també la representativitat en atenció als diversos sistemes jurídics existents, una distribució geogràfica equitativa, la participació equilibrada d'homes i dones, i la presència d'especialistes en qüestions penals i internacionals, entre altres, la violència contra dones i infants.

5.4. Òrgans del Tribunal Penal Internacional

- 1) Presidència: un president i dos vicepresidents;
- 2) Secció de qüestions preliminars: sis o més jutjadors, predominantment experts en dret penal;
- 3) Secció de primera instància (amb composició idèntica a l'anterior);
- 4) Secció d'apel·lacions;
- 5) Fiscalia, i
- 6) Secretària

Les seccions actuen en sales.

La fiscalia actua amb independència, com a òrgan separat del Tribunal. Hi ha un fiscal cap i diversos adjunts de diverses nacionalitats (art. 42.2).

L'elecció del fiscal ha de recaure en persones de característiques similars a les que reuneixen els jutges. Així mateix, són elegits per l'assemblea d'Estats membres

Abans d'entrar en algun aspecte concret del procediment, és d'interès destacar els principis de dret penal i processal penal que regeixen l'actuació del TPI.

5.5. Principis i regles d'actuació de Dret penal i processal penal

1) *Nullum crimen sine lege* (art. 22 i 23 ER)

Aquest principi té dues manifestacions.

L'article 22, conforme al qual, ningú no és penalment responsable de conformitat amb aquest estatut tret que la conducta que es tracti constitueixi, en el moment en què té lloc, un crim de la competència del Tribunal.

I l'article 23, que assenyala que qui sigui declarat culpable pel Tribunal únicament pot ser penat de conformitat amb aquest estatut.

És a dir, només la Convenció pot fixar les conductes delictives a aquests efectes.

Aquestes conductes es numeren en l'article 5: genocidi, crims de lesa humanitat, crims de guerra i crims d'agressió.

El mateix ER dedica els seus preceptes a especificar aquests crims de genocidi (art. 6), crims de lesa humanitat (art. 7) i crims de guerra (art. 8).

Aquesta relació s'ha de completar amb un segon element normatiu ja esmentat, els elements del crim.

Segons l'article 9, els elements del crim han d'ajudar el Tribunal a interpretar els crims que recull l'ER i aplicar els seus preceptes.

La introducció general als elements preveu la configuració següent:

- a) comportament (típic); resultats i circumstàncies típiques;
- b) a continuació, si és necessari, pressupòsits subjectius especials de la responsabilitat (*mental element*) i, finalment,
- c) els anomenats *elements* o *circumstàncies contextuais* (*contextual circumstances*).

2) Irretroactivitat *ratione personae* (art. 24 ER)

No hi ha responsabilitat penal per conductes anteriors a la data d'entrada en vigor de l'Estatut.

Fins i tot si un Estat se sotmet només per a un cas concret, sense constituir-se part en la Convenció, la submissió limita les persones afectades a aquest període.

3) *Ne bis in idem* (cosa jutjada) (art. 20 ER)

Es consagra l'efecte exclouent, sense límits respecte del jutjat pel mateix Tribunal (art. 20.1 i 2).

En canvi, respecte al jutjat per un altre tribunal, també regeix l'efecte exclouent, amb una excepció important: que el procés no hagi implicat un frau o hagi tingut lloc sense respectar les garanties elementals d'independència, imparcialitat..... En aquesta hipòtesi cal jutjar de nou el mateix subjecte pel mateix fet sense vulnerar el repetit principi.

4) Responsabilitat penal individual (art. 25 ER)

5) Exclusió dels menors de divuit anys (art. 26 ER)

6) Exclusió de la immunitat a causa del càrrec (art. 27 ER)

L'article 28 especifica la responsabilitat de caps i altres superiors a causa dels crims comesos sota el seu mandat.

7) Consagració de la imprescriptibilitat (art. 29 ER)

8) Exigència de la comissió de manera dolosa o, en altres termes, exclusió de la comissió d'aquests crims a títol de culpa (art. 30 ER).

5.6. Procediment davant el Tribunal Penal Internacional

Segons un esquema que vol harmonitzar els diferents sistemes processals/penals implicats, el procediment es divideix formalment en dues fases, d'investigació i d'enjudiciament; si bé ens sembla útil diferenciar una tercera fase (de judici sobre l'acusació) entre les dues esmentades.

1) Fase d'investigació

L'inici d'aquesta fase s'atribueix al fiscal, d'ofici o a instància d'un estat membre o del Consell de Seguretat de l'ONU. L'ONG no té reconeguda una iniciativa a aquest efecte; no obstant això, pot ser objecte de consultes pel fiscal per a comprovar la veracitat de la denúncia (art. 15.2 ER).

Després de les indagacions que estimi pertinents, i en les quals resultaran decisives la cooperació internacional i l'assistència judicial previstes en l'ER, el fiscal pot resoldre la part IX (art. 86 i seg.) en el sentit següent:

a) No obrir la investigació perquè:

- no hi ha elements suficients per a creure que s'ha comès un crim competència del Tribunal; o que la causa no s'admetrà;
- encara que hi hagi motius suficients per a obrir la investigació hi ha raons per a creure que, encara que es tinguessin en compte la gravetat del crim i els interessos de les víctimes, una investigació no redundaria en interès de la justícia. En aquest cas, aquesta decisió s'ha de comunicar a l'Estat que ha presentat la sol·licitud i a la Sala de Qüestions Preliminars, que ha de revisar la seva decisió.

La Sala de Qüestions Preliminars té idèntiques facultats revisores quan el fiscal decideix no investigar pels dos primers motius.

b) Obrir la investigació

En aquesta hipòtesi, ha de remetre a la Sala de Qüestions Preliminars una petició d'autorització a aquest efecte (art. 15.3 ER). És aquesta sala la que ha de prendre una decisió sobre aquesta qüestió, mitjançant una resolució irrecorrible (art. 15.5).

La investigació es condiona al principi de subsidiarietat esmentat. El fiscal ha de donar trasllat a l'Estat en què s'hagi desenvolupat la investigació, perquè assumeixi la seva competència, sol·licitant la inhibició del Tribunal. Aquesta inhibició està subjecta a recurs de l'estat o del mateix fiscal (art. 18.4; 19.6 i 81.1.a ER).

En el curs de la investigació –sobre el qual ara no és possible aturar-se més– es regula l'activitat del fiscal (art. 54 ER), i el relatiu als drets dels subjectes sotmesos a aquesta activitat (art. 55 ER).

Quant al fiscal, cal destacar que necessitarà la col·laboració de la Sala de Qüestions Preliminars a l'hora de dur a terme determinades activitats, sobretot si aquestes han de tenir lloc al territori d'estats membres (art. 56.1.b; 56.2.a a 56.2.f; 57; 58 i 59 ER).

Fins i tot es preveu la possibilitat que la Sala de Qüestions Preliminars completi l'activitat investigadora del fiscal, si l'estima insuficient (art. 56.3.a ER). Aquesta actuació d'ofici la pot recórrer el fiscal mateix (art. 56.3.b ER).

Quant als drets de les persones, sobresurt la configuració "de mínims" del dret d'assistència lletrada, ja que no sempre es concedeix, sinó "quan cal en interès de la justícia" (art. 55.1.c ER), i la també limitació quant a la possibilitat de renunciar a la presència del lletrat en l'interrogatori (art. 55.1.d ER).

D'altra banda, no es preveu la intervenció del subjecte investigat en la investigació, ni, per tant, la possibilitat de sol·licitar cap diligència del seu interès. Aquest fet redunda en una limitació indubtable del dret de defensa a l'hora de la compareixença inicial davant la sala de qüestions preliminars, com veurem immediatament.

2) Audiència davant la Sala de Qüestions Preliminars: judici d'acusació

Sota la rúbrica de "Primeres diligències en el Tribunal", l'ER preveu la necessitat de celebrar una primera audiència davant la sala. Una vegada l'imputat hagi estat lliurat al Tribunal o hagi comparegut voluntàriament o en virtut d'una ordre de compareixença.

Aquesta audiència està importada directament de la vista preliminar (*preliminar hearing*) nord-americana en què es fa una valoració sobre la licitud del que s'ha actuat anteriorment i les possibilitats d'èxit en el futur judici conformement a la "prova" que s'ha obtingut fins llavors.

Objectius d'aquesta compareixença són informar el detingut dels seus drets i decidir sobre la seva situació personal (art. 60 ER), i confirmar els càrrecs, és a dir, resoldre sobre el judici d'acusació (art. 61 ER).

L'audiència acaba amb una de les tres possibles decisions:

- confirmar els càrrecs i assignar l'acusat a una Sala de primera instància;
- no confirmar els càrrecs respecte dels quals determini que les proves no són suficients; i
- aixecar l'audiència i indicar al fiscal que presenti noves proves, dugui a terme noves investigacions o modifiqui un càrrec perquè les proves presentades semblen indicar la comissió d'un crim diferent del que és competència del Tribunal (art. 61.7.c.ii ER).

3) Fase d'enjudiciament

Es regula en els articles 62 a 73 de l'Estatut i, amb una mica més de detall, en les regles 131 a 144 (procediment en el judici), les regles 63 a 84 (prova) i les regles 85 a 95 (víctimes i testimonis).

Destaquen en aquesta regulació:

a) Reconeixement de culpabilitat

Tot just iniciar-se la fase d'enjudiciament, l'acusat pot "reconèixer la seva culpabilitat" (art. 64.8.a).

En aquest supòsit la Sala de primera instància ha de comprovar (art. 65) la consciència i voluntarietat de la declaració, i que la declaració de culpabilitat queda corroborada pels fets d'acord amb els càrrecs i proves presentats pel fiscal. En aquest cas, pot condemnar l'acusat per aquest crim (art. 65.2), tret que consideri "en interès de la justícia i en particular en interès de les víctimes que cal una presentació més completa de la causa". En aquest cas es podrà demanar al fiscal que presenti proves addicionals o ordenar que prossegueixi la causa.

b) Prova

Com no podia ser d'una altra manera, a partir de la presumpció d'innocència, el tribunal ha de ser convençut de la responsabilitat "més enllà d'un dubte raonable" (art. 66.3).

També es recull que la condemna es pot fundar, únicament, en les proves practicades en el judici (art. 74.2 *in fine*).

Es preveu la prova il·lícita, la prova anticipada, la declaració mitjançant vídeo o àudio, i la protecció de víctimes i testimonis en la participació en les actuacions.

Així mateix, es regulen els termes en què la informació aportada en les actuacions pot afectar la seguretat d'un estat (art. 72) i la manera de procedir en aquest cas (art. 72.7).

c) Decisió

Aplicant les fonts esmentades en l'article 21 ER, la decisió s'ha d'adoptar per majoria si la unanimitat no ha estat possible. S'ha de pronunciar en audiència pública i, si és possible, en presència de l'acusat.

Les penes s'han d'atènyer al que disposa en els articles 77 a 80 i a les regles 145 i 148.

Exclosa la pena de mort, és possible la pena de reclusió fins a trenta anys o fins i tot a perpetuïtat. Així mateix, el TPI pot imposar multes i el decomís del producte directe i indirecte del crim, que aniran a parar a un fons fiduciari en benefici de les víctimes i de les seves famílies.

Seguint el model anglosaxó la pena s'imposa en una nova audiència. Fins i tot a la manera de la *post trial motion* és possible que a instància del fiscal o de l'acusat es convoqui una audiència per a practicar diligències de prova o escoltar conclusions addicionals relatives a la pena i a la reparació a les víctimes tenint en compte els danys i perjudicis inferits.

Resum

En aquest mòdul s'han exposat els aspectes principals de diversos procediments, que en la seva majoria, tenen el caràcter de processos especials, tant si és en atenció a la matèria sobre la qual versen, com si és en atenció a les persones que s'hi han de sotmetre.

Primer de tot, s'han analitzat per separat els tres processos penals que estan abocats a convertir-se en els processos més freqüents a la pràctica (abreujat, judicis ràpids i faltes), atès que han estat objecte d'una profunda reforma del 2003.

No tant per la seva importància quantitativa com sí per la rellevància constitucional que té, també s'ha explicat el procediment que s'ha de seguir davant el tribunal del jurat, que es configura com una expressió de la participació dels ciutadans davant l'administració de justícia.

Finalment, s'han exposat amb extensió diversa un seguit de procediments especials, d'entre els quals destaca, per la seva novetat i per les singularitats que presenta respecte a algunes institucions fonamentals dels processos regulats en la LECrim, el procés de menors.

Activitats

1. Desenvolpeu esquemàticament el procés de menors, d'acord amb el que estableix la Llei orgànica 5/2000, que el regula.
2. Cerqueu jurisprudència constitucional relativa a la possibilitat que l'advocat defensor de la persona que es considera il·legalment detinguda pugui instar el procés d'*habeas corpus*.
3. Valoreu els aspectes positius i els aspectes negatius de la institució del jurat.
4. Desenvolpeu de manera esquemàtica el «judici ràpid», i indiqueu els preceptes legals que són d'aplicació i distingiu-ne les fases processals.

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. La competència del tribunal del jurat s'estén als delictes connexos?
2. En el procés de menors, és possible l'exercici de l'acusació popular?
3. A qui correspon la competència per a l'enjudiciament de jutges, magistrats o representants del ministeri fiscal?
4. En el procediment per a injúries i calúmnies contra particulars, quin paper té el perdó de l'ofès?
5. És possible la transformació del procediment abreujat en un procediment ràpid?
6. És possible la transformació del procediment ràpid en un procediment abreujat?

Desenvolupament d'un tema

1. El tractament que es dispensa a la víctima en el procediment abreujat.
2. El judici de faltes.
3. Àmbit d'aplicació i característiques generals del procediment de menors.
4. Les línies generals de la reforma de 2002 del procediment abreujat.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

Qüestions breus

1. El tribunal del jurat és competent per a conèixer dels delictes connexos amb aquells pels quals té atribuïda la competència, però cal matisar que els punts de connexió hauran de ser els establerts en l'article 5.2. de la LOTJ i que, d'altra banda, en cap cas el tribunal del jurat serà competent per a conèixer del delictes de prevaricació.
2. En el procés de menors l'exercici de l'acció popular està expressament prohibit, perquè s'entén que la ingerència de tercers en el procés podria ser perjudicial per a l'interès del menor.
3. A les sales civil i penal dels tribunals superiors de justícia de les comunitats autònomes o a la Sala Penal del Tribunal Suprem, segons la categoria i la destinació dels imputats.
4. Com que es tracta d'un procés inspirat principalment pel principi dispositiu, el perdó de l'ofès extingeix la responsabilitat penal i provoca que el procés s'acabi, tal com disposa l'article 215.3 LECrim.
5. Sí, si es donen les circumstàncies previstes en l'article 779.1.5è. LECrim, és a dir, quan l'imputat reconeix els fets en la presència judicial i és assistit per advocat, sempre i quan la pena no superi els cinc anys de presó o deu anys, si és d'una altra naturalesa.
6. Sí, en el supòsit previst en l'article 798.2.2n. LECrim, és a dir, quan l'instructor entengui que les diligències practicades són insuficients. En aquest cas caldrà que es justifiqui la insuficiència.

Abreviatures

CE: Constitució espanyola.

CGPJ: Consell General del Poder Judicial.

CP: Codi penal.

EOMF: Estatut orgànic del ministeri fiscal.

ER: Estatut de Roma del Tribunal Penal Internacional.

LECrim: Llei d'enjudiciament criminal.

LOHC.: Llei orgànica reguladora del procediment d'*habeas corpus*.

LOPJ: Llei orgànica del poder judicial.

LOREAES: Llei orgànica reguladora dels estats d'alarma, excepció i setge.

LORRPM/LORPM: Llei orgànica reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

LOTJ: Llei orgànica del tribunal del jurat.

Glossari

diligències preliminars *fpl* Vegeu diligències prèvies.

diligències prèvies *fpl* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procediment abreujat.

sin.: diligències preliminars

diligències urgents *fpl* Denominació que rep la fase instructora en els judicis ràpids.

expedient *m* Denominació que rep la fase d'instrucció en el procés de menors, encomanada al ministeri fiscal.

Bibliografia

Calvo Sánchez, C. (2002, 23 i 24 de desembre). "El Nuevo Juicio de Faltas regulado por Ley 38/2002, de reforma parcial de la Ley de Enjuiciamiento Criminal (I y II)". *La Ley*.

Dolz Lago, M. J. (2003, 16 de maig). "Menores y Juicios Rápidos". *La Ley*.

Félix Tena, M. F. (2003). *El nuevo juicio de faltas*. Madrid: MP.

Fuentes Devesa, R. (2003, 3 de juny). "Las Sentencias de Conformidad Dictadas por el Juez de Guardia". *La Ley*.

Gimeno Sendra, V.; López Coig, J. C. (2003). *Los Nuevos Juicios Rápidos y de Faltas*. Madrid: Ed. Centro de Estudios Ramón Areces.

Magro Servet, V. (2003, 12 de març). "La Coordinación Policial-Judicial en la aplicación y entrada en vigor de la Ley de Juicios Rápidos". *La Ley*.

Magro Servet, V. (coord.) (2003). *Guía Práctica de la Reforma Procesal Penal en Materia de Juicios Rápidos*. Madrid: La Ley.

Maronda Frutos, J. L.; Tena Franco, M. I. (1995). "El procedimiento de Habeas Corpus". *Revista General de Derecho* (núm. 606).

Rodríguez Lainz, J. L. (2003, 6 de maig). "La actuación del Juzgado de Guardia en la fase de investigación para el Enjuiciamiento Rápido de Delitos y Faltas". *La Ley* (núm. 5774/any XXIV).

Sala i Donado, C. (en premsa). *El proceso de menores: aspectos críticos*. Madrid: Marcial Pons.

Vegas Torres, J. (2003). *El procedimiento para el enjuiciamiento*. Madrid: Marcial Pons.

